

บทที่ 2

ทฤษฎี หลักการ แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในบทนี้ ผู้วิจัยขอเสนอทฤษฎี หลักการ แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานตามโครงการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษาดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 แนวคิด นโยบาย หลักการจัดการศึกษาเพื่องานอาชีพ และการส่งเสริมการประกอบอาชีพ เพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียน ดังนี้

- 1.1 ความหมายของการศึกษาเพื่องานอาชีพ
- 1.2 นโยบายการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ
- 1.3 เป้าหมายของการศึกษาเพื่องานอาชีพ
- 1.4 การเตรียมเยาวชนเข้าสู่อาชีพระดับมัธยมศึกษา
- 1.5 ความหมาย หลักการ และแนวคิดเกี่ยวกับการประกอบอาชีพอิสระ
- 1.6 ปัจจัยสำคัญในการประกอบอาชีพอิสระ
- 1.7 การประกอบอาชีพอิสระกับหลักสูตรฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533
- 1.8 แนวทางที่จะส่งเสริมการมีรายได้ระหว่างเรียน
- 1.9 การจัดสภาพความพร้อมของโรงเรียนเพื่อพัฒนาอาชีพอิสระ

ตอนที่ 2 โครงการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียนของกรมสามัญศึกษา และประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานตามโครงการ ซึ่งได้แก่

- 2.1 วัตถุประสงค์ของโครงการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียนของโรงเรียนกรมสามัญศึกษา
- 2.2 แนวปฏิบัติสำหรับโรงเรียนในโครงการส่งเสริม การประกอบอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียนของนักเรียน ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา
- 2.3 แนวปฏิบัติของครู และนักเรียนในโครงการฯ
- 2.4 แนวปฏิบัติการใช้เงิน

2.5 การบันทึกการนิเทศและการรายงาน

ตอนที่ 3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 1 แนวคิด นโยบาย หลักการจัดการศึกษาเพื่องานอาชีพ และการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียน

1.1 ความหมายของการศึกษาเพื่องานอาชีพ

นักการศึกษาได้นิยามความหมายของการศึกษาเพื่องานอาชีพไว้หลายนัยด้วยกัน ซึ่งพอจะสรุปได้ดังนี้

วริดา แดงสุภา (2525) กล่าวว่าการศึกษาเพื่องานอาชีพ หมายถึง การให้ความรู้ความเข้าใจแก่นักเรียน เพื่อให้เกิดความกระตือรือร้นเกี่ยวกับอาชีพที่มีอยู่ พร้อมทั้งหลักการในการพิจารณาตัดสินใจเลือกทางศึกษาต่อหรือฝึกอบรมให้พร้อมที่จะเข้าสู่อาชีพ การศึกษาเพื่อพิจารณาเลือกแนวอาชีพนี้ หรืออีกนัย คือ การพัฒนาตนเองของบุคคลเกี่ยวกับตนเองให้มั่นคงยิ่งขึ้น โดยทำให้บุคคลยอมรับสภาพพอใจในความถนัด และคุณสมบัติอื่น ๆ ที่ตนมี รวมถึงผลประโยชน์ที่จะบังเกิดขึ้นจากการกระทำของตนแก่สังคมและส่วนรวมด้วย

วรรณา พรหมบุรุษย์ (2526) กล่าวว่าการศึกษาเพื่องานอาชีพ คือ กระบวนการในการพัฒนาคนให้เกิดความรู้ ทักษะ ทศนคติ ค่านิยม ที่จะเป็นตัวส่งเสริมให้คนเราได้ใช้ความสามารถเชิงอาชีพ เช่น การเลือกอาชีพ การสัมพันธ์กับผู้อื่นด้านอาชีพ มีความรับผิดชอบต่อบ้านเมืองในเรื่องการทำมาหากิน การทำกิจกรรมในยามว่าง ทั้งนี้จะต้องผ่านขั้นตอนการพัฒนาให้ครบ 4 ขั้น คือ การเข้าใจ การสำรวจ การเตรียมตัว การลงมือทำงาน และขั้นสุดท้ายคือการศึกษาต่อเนื่องจนกระทั่งเป็นผู้ใหญ่

นิพนธ์ ไทยพานิช (2527) กล่าวว่าการศึกษาเพื่องานอาชีพนั้น จะประกอบด้วย การแนะแนวและการจัดหลักสูตรโดยทางด้านการเรียนการสอน เพื่อจุดมุ่งหมายที่จะปรับปรุงผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาและการสร้างสรรค์ให้นักเรียนได้นพัฒนาความคิดเกี่ยวกับอาชีพที่พึงปรารถนาในอนาคต หลักสูตรจะมีความสัมพันธ์กันกับการจัดการเรียนการสอน การแนะแนว และประสบการณ์ในการเรียนรู้เกี่ยวกับชีวิตจริงในสังคมและโลกแห่งการทำงาน

และอาชีพ โดยจัดดำเนินการให้เกิดการบูรณาการระหว่างความคิดรวบยอดของการพัฒนาการศึกษาเพื่อชีวิตและอาชีพกับหลักสูตรในทุกรายวิชา และจัดดำเนินการให้เกิดการผสมผสานกันอย่างเหมาะสมและสมดุลระหว่างการศึกษาด้านวิชาการ และประสบการณ์ทางอาชีพ

Herr (อ้างถึงใน Marland, 1974) ได้สรุปความหมายของการศึกษาเพื่องานอาชีพไว้ในปี 1972 ว่า

1. เป็นความพยายามที่นำการศึกษาด้านวิชาการกับวิชาชีพมาสัมพันธ์กัน
2. เป็นวิชาที่มีการดำเนินการในทุกระดับการศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงระดับอุดมศึกษา
3. เป็นกระบวนการที่ให้ความมั่นใจได้ว่าทุกคนที่สำเร็จการศึกษาจะมีทักษะสามารถประกอบอาชีพการงานอย่างใดอย่างหนึ่งได้
4. เป็นการให้ความสำคัญที่จะช่วยอำนวยความสะดวกเรื่อง การตัดสินใจเลือกอาชีพเพื่อที่ว่า การเตรียมตัวเพื่ออาชีพ และการแสวงหาทักษะขั้นพื้นฐานทางวิชาการจะสามารถดำเนินไปพร้อมกับการพัฒนาด้านอื่นที่ตนชอบ
5. เป็นวิถีทางที่ช่วยให้การศึกษาเป็นประโยชน์แก่คนส่วนใหญ่
6. เป็นรูปแบบที่จะจัดการศึกษาระบบเปิด เพื่อให้ผู้ที่มีความจำเป็นส่วนตัวหรือมีความจำเป็นต้องออกจากระบบโรงเรียนกลางคืน ตลอดจนผู้ใหญ่ที่จบการศึกษาไปแล้วสามารถกลับเข้าศึกษาต่อได้อีก
7. เป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาทุกฝ่าย ตลอดทั้งจากโรงงานอุตสาหกรรม และชุมชน
8. เป็นกิจกรรมที่ต้องอาศัยเทคโนโลยี และวัสดุการศึกษาใหม่ ๆ
9. เป็นรูปแบบการศึกษาสำหรับนักเรียนทุกคน

Evans and Herr (1978) กล่าวว่าการศึกษาเพื่องานอาชีพ คือ โปรแกรมการศึกษาที่ประกอบด้วยขั้นความตระหนักในอาชีพและตนเอง การสำรวจอาชีพ และการตระเตรียมทักษะสำหรับการทำงาน ซึ่งส่วนมากแล้วการศึกษาเพื่องานอาชีพจะประกอบด้วย

1. การศึกษาเพื่องานอาชีพจะเกี่ยวข้องกับการศึกษาเพื่อประกอบการงาน ทั้งงานที่มีรายได้และไม่มีรายได้
2. ความตระหนัก และการสำรวจในตนเอง มีความสำคัญเท่ากับความตระหนักและการสำรวจเกี่ยวกับโลกแห่งการงาน และทั้งสองส่วนจะมีความเกี่ยวข้องกัน
3. จุดประสงค์หลักเพื่อเพิ่มพูนแนวทางเลือกอาชีพของแต่ละบุคคลให้เหมาะสมกับตน อันจะทำให้การทำงานมีความหมายและเป็นที่ยอมรับสำหรับทุกคน
4. เนื่องจากทัศนคติจะเริ่มก่อตัวขึ้นตั้งแต่เริ่มแรกของชีวิต ดังนั้นการศึกษาเพื่องานอาชีพต้องเริ่มขึ้นตั้งแต่เริ่มแรกเข้าเรียน และโดยลักษณะของบุคคลและของงานจะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ การศึกษาเพื่องานอาชีพจึงต้องดำเนินการตลอดไปชั่วชีวิต
5. โปรแกรมการศึกษา เพื่องานอาชีพจะเข้าไปเกี่ยวข้องกับการศึกษาในทุกระดับของโรงเรียน และจะต้องอาศัยความร่วมมือจากชุมชนด้วย โปรแกรมการศึกษาเพื่องานอาชีพจะเริ่มพัฒนาความตระหนักในโลกแห่งการงานในชั้นประถมศึกษา การสำรวจอาชีพในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและการเตรียมการเพื่ออาชีพในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

จากความหมายของการศึกษาเพื่องานอาชีพข้างต้น พอจะสรุปว่า การศึกษาเพื่องานอาชีพเป็นการผสมผสานกันระหว่างการศึกษาด้านวิชาการ และประสบการณ์ทางอาชีพ โดยเป็นการดำเนินการตามทุกระดับการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความตระหนัก และการสำรวจตัวเองเกี่ยวกับงานอาชีพ รวมทั้งตระเตรียมทักษะสำหรับการทำงาน ซึ่งเป็นวิถีทางที่ช่วยให้ความรู้ เป็นประโยชน์แก่คนส่วนใหญ่

1.2 นโยบายการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ

แผนพัฒนาการศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรม ระยะที่ 7 (2535 - 2539) ของกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ได้กล่าวถึงนโยบายด้านการศึกษาเพื่ออาชีพไว้ดังนี้ (กรมสามัญศึกษา, 2534)

ข้อ 5 "เร่งส่งเสริมการศึกษาเพื่ออาชีพให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ มีทักษะ มีใจรัก มีค่านิยมและพฤติกรรมที่เหมาะสมต่อการประกอบอาชีพ มีรายได้ระหว่างเรียน มองเห็นช่องทางในการทำมาหากิน พร้อมทั้งจะหาความรู้และประสบการณ์เพิ่มเติม

หรือออกไปประกอบอาชีพโดยเฉพาะอาชีพอิสระ" ซึ่งนโยบายดังกล่าวนี้ ได้มีการกำหนด มาตรการไว้ดังนี้

1. ปรับปรุงและส่งเสริมกระบวนการจัดการเรียนการสอนและการจัด กิจกรรมด้านอาชีพ ทั้งในและนอกหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น ให้ผู้เรียนมีนิสัยรักการทำงาน รักที่จะเป็นผู้ประกอบการ เข้าใจกระบวนการของการ ประกอบการ เน้นช่องทางในการทำมาหากิน และมีรายได้ระหว่างเรียนโดยผ่านกิจกรรม สหกรณ์ การรวมกลุ่มทำงาน หรือการจัดบริษัทจำลอง และอื่น ๆ เพื่อประกอบอาชีพอิสระ ตามความเหมาะสม
2. ให้มีการจัดตั้งกองทุน และการระดมเงินทุน ทั้งในด้านการเงิน วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ อาคารสถานที่ และที่ดินที่จำเป็น ทั้งจากรัฐ เอกชน และผู้เรียน เอง เพื่อใช้ในการประกอบอาชีพอิสระ
3. ให้โรงเรียนประสานและร่วมมือกับสถานประกอบการสถานศึกษาทั้ง ของรัฐและเอกชนจัดส่งผู้เรียนไปฝึกงานหรือประกอบอาชีพ รวมทั้งสนับสนุนให้โรงเรียนร่วมมือกันจัดตั้งศูนย์จำหน่ายแสดงผลผลิต และใช้เป็นสถานที่ฝึกงานของผู้เรียน
4. ส่งเสริมให้โรงเรียน ทำหน้าที่แนะแนวอาชีพแก่ผู้เรียนและผู้สำเร็จ การศึกษา ตลอดจนเป็นศูนย์ประสานการจัดหางาน หรือบริการข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับ ความต้องการแผนงานและแนวทางการประกอบอาชีพในแต่ละท้องถิ่น

กรมสามัญศึกษา กำหนดนโยบายเกี่ยวกับการบริหารและพัฒนาศึกษา พ.ศ. 253๑ ในด้านคุณภาพการศึกษาไว้ว่า (กรมสามัญศึกษา, 2529) "พัฒนาและสนับสนุน การเรียนของนักเรียนให้บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ให้มีความรู้ ความคิด ทักษะ ปฏิบัติคุณธรรมน้ำใจ ค่านิยมที่ดีอย่างสมบูรณ์สอดคล้อง เพียบพร้อมเพื่อการศึกษาต่อ การเข้าสู่ ตลาดแรงงาน และการประกอบอาชีพอิสระ ทั้งในสายอาชีพของบิดามารดา หรืออาชีพอื่น ที่สามารถดำเนินการได้ในท้องถิ่น" และนโยบายด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ กล่าวไว้ ว่า "พัฒนาส่งเสริม และสนับสนุนการศึกษาระดับอาชีวศึกษา เพื่อการมีงานทำ โดยมุ่งเน้นการอาชีพ ในท้องถิ่นด้วยการส่งเสริมให้นักเรียนได้ศึกษาและฝึกปฏิบัติงานตามอาชีพของพ่อแม่ ผู้ปกครอง

หรืออาชีพอื่นใดที่สามารถกระทำได้ตามสภาพทรัพยากรในท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการสืบต่อเนื่อง การพัฒนาประสิทธิภาพให้สูงขึ้น และการนำทรัพยากรในท้องถิ่นมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการ อาชีพ"

จากนโยบายดังกล่าว กรมสามัญศึกษา จึงกำหนดแนวปฏิบัติที่เป็นจุดเน้นตาม นโยบายและแผน ในส่วนที่เกี่ยวกับการศึกษาอาชีพ ดังนี้

1. จัดตั้งศูนย์ศึกษาค้นคว้าส่งเสริมการสอนวิชาอาชีพขึ้นที่กลุ่มโรงเรียน หรือจังหวัดละ 1 แห่ง มีโรงเรียนหนึ่งทำหน้าที่สำรวจข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากร วิทยากร ความต้องการ ความเป็นไปได้ เพื่อเสนอแนะและส่งเสริมให้โรงเรียนจัดสอนวิชาอาชีพตาม ความเหมาะสมและความต้องการของท้องถิ่น
2. พัฒนาหลักสูตรวิชาชีพและวิชาพื้นฐานวิชาอาชีพให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ ที่กำหนดขึ้น เน้นงานอาชีพที่มีทรัพยากร วิทยากร เกื้อหนุนอาชีพตามบิดามารดา อาชีพที่ต้อง ใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี อาชีพที่เป็นเครือข่ายของหน่วยหลักใหญ่ อาชีพที่เป็นไปตาม ความต้องการของสังคม และแผนพัฒนาเศรษฐกิจของท้องถิ่น
3. พัฒนาการสอนโดยส่งเสริมการใช้วิทยากรภายนอกเข้ามาช่วยสอน ทั้งนี้ ครูจะต้องทำบทบาทหน้าที่ ในด้านการประสานงานร่วมกับวิทยากร เพื่อให้เกิดกระบวนการ เรียนรู้ของนักเรียน
4. พัฒนาการเรียน เน้นหนักให้นักเรียนปฏิบัติจริง สามารถมีผลผลิตออกมาให้สามารถนำไปใช้หรือขายได้ โดยใช้ทรัพยากร วิทยากร และสถานประกอบการท้องถิ่น เข้าช่วย
5. จัดตั้งและพัฒนาสหกรณ์ การค้าให้สามารถขายผลผลิตของนักเรียนสู่ ชุมชนได้ และประสานงานกันระหว่างสหกรณ์ร้านค้าของโรงเรียนต่าง ๆ ให้เกิดระบบ การส่งเสริมการผลิตและการขายอย่างกว้างขวาง

จึงขอสรุปได้ว่า การจัดการศึกษาวิชาอาชีพในระดับมัธยมศึกษานี้ รัฐบาล มีนโยบายให้หน่วยงานผู้รับผิดชอบ เช่น กรมสามัญศึกษา โรงเรียน กลุ่มโรงเรียน ได้พัฒนา ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาวิชาอาชีพ ให้สนองความต้องการของสังคม ท้องถิ่น และผู้เรียน โดยเน้นการฝึกปฏิบัติจริง

1.3 เป้าหมายของการศึกษาเพื่องานอาชีพ

นักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงเป้าหมายของการศึกษาเพื่องานอาชีพไว้ดังนี้

นวลศิริ เปาโรหิตย์ (2527) สรุปเป้าหมายของการศึกษาเพื่องานอาชีพออกเป็น 5 ข้อคือ

1. เพื่อเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจให้บุคคลมีความสามารถที่จะตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพในการเลือกอาชีพ
2. เพื่อเสริมสร้างทัศนคติที่ดีต่อบุคคลและสิ่งแวดล้อมของงานอาชีพอื่น ๆ ทุกชนิด
3. มีความสามารถที่จะเข้าใจในงานอาชีพและพัฒนาการทางอาชีพและสร้างทักษะที่จะเป็นในการเข้าสู่งานอาชีพ รวมทั้งประสบความสำเร็จในงานอาชีพนั้น ๆ
4. มีความเข้าใจในตนเอง สร้างเป้าหมายในอาชีพให้สอดคล้องกับความสามารถความต้องการและโอกาสทางอาชีพ
5. มีความสามารถในการสร้างทางเลือกทางอาชีพให้แก่ตนเอง โดยคำนึงถึงพัฒนาการส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับทางเลือกของอาชีพนั้น ๆ

Michaelis (1980) กล่าวถึงเป้าหมายของการศึกษาเพื่องานอาชีพมี 6 ข้อคือ

1. เพื่อพัฒนาอัตมโนทัศน์ ในเชิงบวก ทักษะในการประเมินตน และเพื่อในมีความตระหนักถึงความสนใจ ความถนัดและค่านิยมของบุคคล
2. เพื่อพัฒนาถึงความเข้าใจในโครงสร้างสังคมและเศรษฐกิจในสังคมของเราเองและตระหนักว่าอาชีพต่าง ๆ นั้นต่างก็มีความสำคัญต่อความอยู่ดีกินดีของแต่ละคนและของกลุ่มบุคคล
3. เพื่อพัฒนาความคิดรวบยอดและใจความสำคัญเกี่ยวกับโลกแห่งการทำงานที่จะทำให้การศึกษาทั่วไปของบุคคลมีความสำคัญมากขึ้น ตลอดทั้งเป็นการเพิ่มความตระหนักในอาชีพด้วย
4. เพื่อพัฒนาให้มีความเข้าใจเกี่ยวกับงาน ซึ่งประกอบด้วยของเขตของงานเวลาว่างและผลตอบแทน

5. เพื่อพัฒนาทักษะ ทักษะคิด ค่านิยมและมาตรฐานฝีมือในอาชีพให้สูงขึ้น
6. เพื่อพัฒนาทัศนคติที่ดีต่องานประเภทต่าง ๆ และมองเห็นศักดิ์ศรีและคุณค่าของผู้ประกอบอาชีพต่าง ๆ

Hoyt (1974) กล่าวว่าการศึกษาเพื่องานอาชีพมีเป้าหมาย 2 ประการคือ

1. เพื่อเพิ่มความเข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษากับการทำงาน และความสามารถของแต่ละบุคคล ตลอดจนสามารถนำความเข้าใจเหล่านี้ไปใช้ในเกิดประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพหารายได้ได้ด้วย
2. เพื่อเพิ่มความเข้าใจให้แก่บุคคลว่า การทำงานนั้นเป็นสิ่งที่มีความหมายอย่างยิ่งในวิถีชีวิต

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า การศึกษาเพื่องานอาชีพมีเป้าหมาย เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจตนเองรู้รายละเอียดในการประกอบอาชีพ สามารถตัดสินใจเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับตนเอง เพื่อพัฒนาทักษะและคุณลักษณะที่เอื้อต่อการประกอบอาชีพ

1.4 การเตรียมเยาวชนเข้าสู่อาชีพระดับมัธยมศึกษา

การให้การศึกษาด้านอาชีพให้สอดคล้องกับโลกของงานและสภาพเศรษฐกิจ และการมีงานทำจำเป็นต้องมีการร่วมมือประสานสัมพันธ์ระหว่างนักการศึกษาด้านอาชีพ และภาคธุรกิจเอกชน เพื่อให้สามารถผลิตบุคลากรทางอาชีพออกมาสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน ความเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจและสังคม และความก้าวหน้าของเทคโนโลยี อีกทั้งยังเป็นการใช้ทรัพยากรและสิ่งของร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น

จากสภาพปัญหาการจัดการศึกษาด้านอาชีพที่ผ่านมา นอกจากจะมีปัญหาเกี่ยวกับการขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ ขาดวัสดุ อุปกรณ์ และหลักสูตรการเรียนการสอนยังไม่สอดคล้องกับตลาดแรงงาน และความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยีแล้วยังขาดองค์การประสานงานเพื่อการพัฒนาหลักสูตรการจัดการจัดการเรียนการสอน และการฝึกงาน ทั้งในภาครัฐบาลเองและภาคธุรกิจของเอกชน ทำให้ขาดข้อมูลด้านอาชีพและบุคลากรในอาชีพไม่เห็นความสำคัญของการใช้ข้อมูลด้านอาชีพ นอกจากนั้นระบบราชการเกี่ยวกับการบริหารบุคลากรเพื่อทำการสอนหรือฝึกอบรมด้านอาชีพและการบริหารงบประมาณและรายได้

ที่ใช้อยู่ในปัจจุบันยังไม่เอื้อต่อการสนับสนุนและส่งเสริมการเตรียมเยาวชนเข้าสู่อาชีพ จึงขอเสนอแนะการพัฒนาวิธีการ รูปแบบ และโครงสร้าง เพื่อเตรียมเยาวชนเข้าสู่อาชีพระดับมัธยมศึกษา ดังนี้ (กรมวิชาการ, 2532 ก)

หลักการ

1. เป็นการจัดการศึกษาเพื่อเตรียมเยาวชนเข้าสู่อาชีพ
2. เป็นการฝึกฝนทักษะเบื้องต้นเกี่ยวกับอาชีพ
3. เป็นการจัดการศึกษาเพื่อให้เยาวชนได้ทำงานตามความสามารถ และความสามารถเพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อด้านอาชีพต่อไป
4. เป็นการจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนสามารถหาความรู้ และทักษะจากแหล่งวิทยากรและสถานประกอบการต่าง ๆ
5. เป็นการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมอาชีพของท้องถิ่น
6. เป็นการจัดการศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการด้านอาชีพของท้องถิ่น

จุดประสงค์

1. ให้สามารถสำรวจข้อมูลด้านอาชีพและนำไปใช้ในการเลือกอาชีพได้
2. ให้มีความรู้ ประสบการณ์เกี่ยวกับวิชาชีพเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตได้
3. ให้สามารถทำงานได้ถูกต้องตามกระบวนการทำงาน และได้ผลผลิตจากการทำงานที่มีประสิทธิภาพ
4. ให้มีรายได้จากผลผลิต
5. ให้เรียนรู้กระบวนการจัดการด้านการจัดจำหน่าย
6. ให้มีคุณธรรมในการทำงาน รักการทำงานและคิดสร้างสรรค์งานเพื่อให้เกิดรายได้

การเตรียมเยาวชนระดับมัธยมศึกษาเข้าสู่อาชีพจะเตรียมผู้เรียนให้ตระหนักถึงโลกของอาชีพ มีความรู้เกี่ยวกับงานอาชีพทั่ว ๆ ไป เข้าใจกระบวนการผลิตและจำหน่าย ได้สัมผัสงานอาชีพประเภทต่าง ๆ ทราบความต้องการของตลาดแรงงาน และเลือกอาชีพตามความถนัดและความสนใจของตนเองที่สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่น มีเจตคติที่ดีและคุณธรรมในการประกอบอาชีพจึงนำเสนอรูปแบบการจัดการเรียนการสอนไว้

3 รูปแบบ ดังนี้

รูปแบบที่ 1. ทำงานระหว่างเรียน

รูปแบบที่ 2. โรงงานในโรงเรียน

รูปแบบที่ 3. การประกอบอาชีพอิสระระหว่างเรียน

รายละเอียดของแต่ละรูปแบบดังกล่าว มีดังต่อไปนี้

รูปแบบที่ 1. ทำงานระหว่างเรียน

"การทำงานระหว่างเรียน" เป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิชาชีพตามหลักสูตรวิชาชีพเพิ่มเติมตามสภาพอาชีพของท้องถิ่น โดยเน้นกระบวนการทำงานที่ได้ผลผลิตออกสู่การจำหน่าย

รูปแบบที่ 2. โรงงานในโรงเรียน

"โรงงานในโรงเรียน" เป็นรูปแบบที่มุ่งเน้นการฝึกทักษะ การผลิต การจำหน่าย และการจัดการจากการปฏิบัติงานในโรงฝึกงานของโรงเรียนที่มีสภาพการผลิตจำหน่ายหรือบริการอยู่เป็นประจำ และมีรายได้ตามสภาพเศรษฐกิจของท้องถิ่น ซึ่งจะทำให้นักเรียนมีประสบการณ์ตรงในการฝึกทักษะอาชีพ และทักษะการจัดการทางอาชีพในสถานประกอบการ

รูปแบบที่ 3. การประกอบอาชีพอิสระระหว่างเรียน

"การประกอบอาชีพอิสระระหว่างเรียน" เป็นรูปแบบที่มุ่งส่งเสริมและพัฒนาอาชีพในท้องถิ่น ซึ่งจะมีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของท้องถิ่นและปัญหาการย้ายถิ่นเข้าสู่เมือง โดยการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเสนอโครงการอาชีพอิสระและประกอบอาชีพนี้ระหว่างเรียน และยอมรับโครงการอาชีพอิสระนั้น เป็นหลักสูตรวิชาอาชีพตามเกณฑ์การจบหลักสูตร ซึ่งจะให้นักเรียนมีประสบการณ์ในการประกอบอาชีพอิสระและเห็นช่องทางการพัฒนาต่อไป

1.5 ความหมาย หลักการ และแนวคิดเกี่ยวกับการประกอบอาชีพอิสระ

(กรมสามัญศึกษา, 2535)

ความหมายของอาชีพอิสระ

เมื่อกล่าวถึงคำว่า "อาชีพ" โดยทั่วไปแล้วย่อมหมายถึง งานที่ทำเป็นประจำเพื่อให้มีรายได้ในการเลี้ยงชีพ ซึ่งแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ อาชีพอิสระ และอาชีพรับจ้าง

1. อาชีพอิสระ ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ได้ให้ความหมายของคำว่า อาชีพอิสระไว้ว่า "งานที่ทำเป็นประจำเพื่อเลี้ยงชีพตนเอง" ซึ่งก็หมายถึงอาชีพใดก็ตามที่ผู้ประกอบการเป็นเจ้าของกิจการ มีการวางแผน การจัดการ และการดำเนินการด้วยตนเอง ทั้งนี้กิจการอาจใหญ่หรือเล็กขึ้นอยู่กับกำลังความสามารถและทุนทรัพย์ โดยแบ่งเป็น

1.1 อาชีพผู้ผลิต ได้แก่ อาชีพที่ผู้ดำเนินการผลิตชิ้นงานเพื่อจำหน่าย เช่น งานประดิษฐ์ ผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ เครื่องปั้นดินเผา ผลิตผลการเกษตร เป็นต้น

1.2 อาชีพบริการ ได้แก่ อาชีพที่ผู้ดำเนินการได้อำนวยความสะดวกหรือให้บริการแก่ผู้บริโภค เช่น ช่างซ่อมวิทยุโทรทัศน์ แม่ค้า ช่างตัดผม ช่างเสริมสวย เป็นต้น

2. อาชีพรับจ้าง หมายถึง อาชีพใดก็ตามที่ผู้ประกอบการไม่ได้เป็นเจ้าของกิจการ ช่างราชการ ลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ พนักงานห้างร้าน บริษัท เป็นต้น

สำหรับความหมายของการประกอบอาชีพอิสระของกรมสามัญศึกษา คือ การรวมกลุ่มของนักเรียนเพื่อหารายได้ระหว่างเรียน โดยมีการวางแผน การจัดการ และดำเนินการด้วยกลุ่มตนเองตามสภาพเวลา กำลัง ความสามารถจนก่อให้เกิดคุณธรรม มีนิสัยรักการทำงานและเห็นช่องทางในการประกอบอาชีพ

หลักการของการประกอบอาชีพอิสระ

ในการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระกรมสามัญศึกษามีหลักการที่สอดคล้องกับการดำเนินการดังนี้

1. หลักการจัดการศึกษาเพื่อชีวิต ชุมชน และสังคม
2. หลักการพึ่งตนเองและความอิสระแก่ตน
3. หลักการจัดการ นำความรู้ และประสบการณ์มาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง
4. หลักการเรียนรู้จากสภาพปัญหา สิ่งแวดล้อมและการปฏิบัติจริง
5. หลักการตัดสินใจในการเลือกอาชีพที่สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น ความสนใจ

ความถนัด และความสามารถ

แนวคิดเกี่ยวกับการประกอบอาชีพอิสระ

1. การประกอบอาชีพอิสระ เพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียนในโรงเรียน สังกัดกรมสามัญศึกษา เป็นกิจกรรมของนักเรียน ที่มุ่งเน้นให้นักเรียนสร้างนิสัย ทักษะคิด รู้จักคิด ทำ และแก้ปัญหาด้วยตนเอง ตลอดจนเป็นกระบวนการเสริมสร้างค่านิยมในการรู้จักทำงาน เพื่อเลี้ยงอาชีพ ประกอบอาชีพสุจริต โดยเน้นอาชีพอิสระให้รู้จักคิดสร้างงาน มากกว่าใฝ่ใจในอาชีพรับจ้าง

2. การประกอบอาชีพอิสระ เพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียนในโรงเรียน สังกัดกรมสามัญศึกษา เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้นักเรียนได้เรียนรู้คุณธรรมด้วยการปฏิบัติจริง จากการทำงานร่วมกันของนักเรียน จนเกิดคุณลักษณะความเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบ ความมีวินัย ความขยัน ความประหยัด ความซื่อสัตย์ขึ้นในตนเองมิใช่เกิดจากการพร่ำสอนจากบิดา มารดา และครูเพียงฝ่ายเดียว

3. การประกอบอาชีพอิสระ เพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียนในโรงเรียน สังกัดกรมสามัญศึกษา เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนเสริมหลักสูตรตามแนวทางแก้ปัญหาด้านเศรษฐกิจและสภาพสังคมปัจจุบัน เป็นวิธีการหนึ่งของการป้องกันและแก้ปัญหาของการว่างงาน เป็นกระบวนการฝึกลักษณะนิสัยให้เยาวชนผู้งาน กล้าคิด กล้าตัดสินใจและกล้าทำ อย่างมีข้อมูล มีลำดับขั้นตอนและมีจิตใจที่พร้อม จะเริ่มต้นใหม่ได้อีกหลังจากวิเคราะห์ผลได้ ผลเสีย จากประสบการณ์ของตนเอง

4. การพัฒนากิจกรรมการประกอบอาชีพอิสระ เพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียน เป็นการริเริ่มงานจากนโยบายระดับกรมสามัญศึกษา โดยเริ่มจัดเป็นกิจกรรมอิสระตามความสนใจ ให้รักเรียนรู้อันและเห็นประโยชน์จากการทำงาน ในขณะที่เดียวกันโรงเรียนก็เร่งพัฒนาบุคลากรให้เข้าใจคุณค่าของกิจกรรม โดยเลือกเนื้อหาและประสบการณ์เรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ดำเนินกิจกรรมหลายรูปแบบประยุกต์เป็นกิจกรรมเสริมในกิจกรรมต่าง ๆ ในหลักสูตร เช่น กิจกรรมสหกรณ์ กิจกรรมลูกเสือ กิจกรรมเนตรนารี กิจกรรมพิเศษ เป็นต้น

1.6 ปัจจัยสำคัญในการประกอบอาชีพอิสระ

จากการประชุมสัมมนาเรื่อง กลวิธีในการแนะแนวทางการประกอบอาชีพอิสระของทบวงมหาวิทยาลัย สุภีร์ สนิทวงศ์ ณ อยุธยา (2531) ได้กล่าวถึงปัจจัยสำคัญในการประกอบอาชีพอิสระ (Entrepreneurship) ไว้ดังนี้

1. ต้องรู้จักตัวเองว่ามีวิถุญาของความเป็นผู้ประกอบการอาชีพอิสระหรือไม่ กล่าวคือ เป็นนักสู้ไม่ท้อถอย มีจุดแข็งจุดอ่อนอย่างไร มีทักษะในด้านไหนเข้มแข็ง และตนเองขาดสิ่งใด นอกจากนั้นยังต้องทราบว่าตนเองต้องการอะไร ต้องการทำอะไร เป็นต้น

2. ความพร้อมในการเริ่มกิจกรรมหรือยัง กล่าวคือ มี 5 M ดังต่อไปนี้

Market	มีตลาดและช่องทางการจำหน่าย
Man	มีทีมงาน
Money	มีเงินทุนและช่องทางเพิ่มเครดิต (Credit) มาใช้ในกิจการ
Management	มีการจัดการ
Manufacture	มีกำลังผลิตที่ดี

นอกจากนี้ยังได้เสนอว่าการประกอบอาชีพอิสระนั้นจะต้องมีวิถุญาผู้ประกอบการ (Entrepreneurship Spirit) ดังนี้

1. มีความเป็นผู้นำ นักต่อสู้ นำทีมได้
2. มีความมั่นใจในตนเอง แต่ไม่มากเกินไปจนกลายเป็นการโอ้อวด เพราะจะทำให้ผิดพลาดได้หรือน้อยเกินไปจนไม่กล้าตัดสินใจหรือตัดสินใจช้าไปไม่ทันการทำให้เสียโอกาส
3. มีความกล้าเสี่ยง โดยมีเหตุผล มีการชั่งผลดีผลเสีย
4. มีความคิดริเริ่ม มองการณ์ไกล และคาดการณ์ล่วงหน้าได้ มีการวางแผนสู่เป้าหมายความสำเร็จของงาน
5. การปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ รู้จักใช้ประสบการณ์ให้เป็นประโยชน์ ติดตามข่าวความเป็นไปของตลาดและสภาพทั่วไป
6. การเพิ่มการผลิต การวางแผนการผลิต และการแบ่งสายงาน ตลอดจนการใช้เทคนิคใหม่ ๆ ปรับปรุงวิธีการผลิต
7. การรู้จักให้สิ่งที่คุ้มค่าแก่ผู้อื่น ย่อมจะได้ผลตอบแทนที่คุ้มค่า เช่นกัน หมายถึงผลิตภัณฑ์ และการบริการที่มีคุณภาพต่อลูกค้า
8. การทำงานเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นในการพัฒนาคุณภาพชีวิตหรือการให้ประโยชน์แก่สังคมนั้น เป็นความหมายอีกอย่างหนึ่งของการเป็นผู้ประกอบการที่ดี

9. การมองในแง่ดี ย่อมสร้างกำลังให้ไม่ท้อถอย และสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ให้ลุล่วงไปได้

ปัจจัยดังกล่าวเมื่อบวกกับความตั้งใจและความมุ่งมั่นสู่ความสำเร็จการใช้ประสบการณ์และความพยายามที่มีต่อเนื่องด้วยการทำงานอย่างจริงจัง ผลสำเร็จย่อมแก่เอื้อ

1.7 การประกอบอาชีพอิสระกับหลักสูตรฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533

การประกอบอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียนเป็นการจัดการศึกษาในลักษณะบูรณาการของรายวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตรมาจัดเป็นประสบการณ์ตรงให้กับผู้เรียน ได้ฝึกงานอาชีพอย่างครบวงจร ให้มีรายได้ระหว่างเรียน มุ่งเน้นคุณธรรมค่านิยมที่พึงประสงค์อย่างสอดคล้องสัมพันธ์กับหลักสูตรฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 ทุกระดับ จะเห็นได้จากจุดหมายหลักการ โครงสร้างของหลักสูตร ซึ่งได้ระบุไว้อย่างชัดเจน เฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องในการประกอบอาชีพ ดังนี้

1. หลักการของหลักสูตร ซึ่งมีหลักการทั้งหมด 3 ข้อ และข้อที่มุ่งส่งเสริมการประกอบอาชีพทั้ง 2 ระดับดังนี้

ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ข้อ 1 เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนค้นพบความสามารถ ความถนัด ความสนใจของตนเอง

ข้อ 2 เป็นการศึกษาทั่วไป เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการประกอบอาชีพ และหรือการศึกษาต่อ

ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

ข้อ 1 เป็นการศึกษาเพื่อเพิ่มความรู้ และทักษะเฉพาะด้านที่สามารถนำไปประกอบอาชีพให้สอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจและสังคม

ข้อ 2 เป็นการศึกษาที่สนองการพัฒนาอาชีพในท้องถิ่น หรือการศึกษาต่อตามหลักการดังกล่าว เมื่อโรงเรียนได้บริหารหลักสูตรโดยการจัดให้ผู้เรียนประกอบอาชีพอิสระ เพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียน ผู้เรียนจะค้นพบความสามาถ ความถนัด ความสนใจและมีทักษะในการประกอบอาชีพด้วยตนเอง ตลอดจนเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพและพัฒนาอาชีพท้องถิ่นต่อไป

2. จุดหมายของหลักสูตร เฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมอาชีพ มีดังนี้

ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ข้อ 6 มีทัศนคติที่ดีต่อสัมมาชีพทุกชนิด มีนิสัยรักการทำงานและมีความสามารถในการเลือกอาชีพเหมาะสมกับความถนัด และความสนใจของตนเอง

ข้อ 7 มีทักษะพื้นฐานในการประกอบสัมมาชีพ มีความสามารถในการจัดการ และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

ข้อ 7 มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพ และเห็นช่องทางในการประกอบอาชีพ

ข้อ 8 มีนิสัยรักการทำงาน เต็มใจในการทำงานร่วมกับผู้อื่น และมีทักษะในการจัดการ

3. โครงสร้างของหลักสูตร มีการแบ่งโครงสร้างตามลักษณะวิชาบังคับ และวิชาเลือกเสรี แต่ถ้าจะแบ่งตามลักษณะการจัดโรงเรียน อาจแบ่งได้เป็น 3 ลักษณะคือ

3.1 วิชาสามัญ มีทั้งกลุ่มภาษา วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ พละนาฏย ศิลปะศึกษา และสังคมศึกษา ทุกรายวิชามุ่งหวังที่จะให้นักเรียนรู้เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาอาชีพของตนเอง และบางรายวิชา นักเรียนยังสามารถประกอบอาชีพโดยตรงได้อีกด้วย เช่น

- ความรู้จากภาษาไทย สามารถนำไปใช้ในการเขียนบทความ นวนิยาย รับจ้างสอนภาษาไทยให้ชาวต่างประเทศ

- ความรู้จากภาษาต่างประเทศ นำไปใช้ในการเป็นมัคคุเทศก์ หรือการแปลเอกสาร

- ความรู้จากคณิตศาสตร์ นำไปใช้ในการเป็นนักบัญชี นักสถิติ

นักคอมพิวเตอร์

- ความรู้จากวิทยาศาสตร์ นำไปใช้ในการเป็นนักประดิษฐ์

นักทดลอง

- ความรู้จากศิลปะศึกษา และศิลปะ นำไปใช้ในการเป็นนักแสดง นักดนตรี นักออกแบบ นักเขียนโปสเตอร์ หรือประดิษฐ์งานศิลปะจำหน่าย เป็นต้น

อนึ่ง ในการประกอบอาชีพใด ๆ นั้นผู้ประกอบการจะต้องใช้ความรู้พื้นฐานในวิชาสามัญนำไปประยุกต์ใช้ด้วย เช่น อาชีพธุรกิจ ต้องใช้ความรู้ภาษาไทย ภาษาต่างประเทศ สังคมศึกษา คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ศิลปะศึกษาบางแขนง หรืออาจต้องใช้ความรู้ในวิชาพละนาฏยด้วยในบางกรณี โดยใช้ประกอบกับวิชาชีพธุรกิจ ในการจัดการ การขาย

การตลาด และการผลิต ตลอดจนการตัดสินใจ การแก้ปัญหาต่าง ๆ ด้วย ดังนั้นผู้บริหารและ
ผู้เกี่ยวข้องจึงควรดำเนินการให้ครูผู้สอนในวิชาสามัญ ได้ตระหนักในความสัมพันธ์ของวิชา
ดังกล่าว แล้วนำไปสอนนักเรียนให้เห็นคุณค่าและปฏิบัติได้อย่างแท้จริง

3.2 วิชาอาชีพ เป็นวิชาเลือกเสรี แบ่งเป็น 4 กลุ่ม คือ

3.2.1 กลุ่มงานผลิต

3.2.2 กลุ่มงานบริการ

3.2.3 กลุ่มเสริมการผลิตและงานบริการ

3.2.4 กลุ่มงานอาชีพอิสระระหว่างงานบริการ

กลุ่มงานผลิตและงานบริการ ทั้ง 2 กลุ่มนี้ มีรายวิชาให้เลือกอย่าง
กว้างขวาง ทั้งอาชีพเกษตร ช่างอุตสาหกรรม คหกรรม พาณิชยกรรม ศิลปหัตถกรรมและ
อื่น ๆ วิชาเหล่านี้มุ่งเน้นให้ผู้เรียน เรียนรู้ทักษะการผลิต บริการ การตลาด และการจัดทำ
บันทึกการปฏิบัติงาน การทำบัญชี เป็นต้น วิชาเหล่านี้จะช่วยให้ นักเรียนสามารถคิดวางแผน
การประกอบอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียนได้เป็นอย่างดี

กลุ่มงานเสริมงานผลิตและงานบริการ วิชาอาชีพในกลุ่มนี้ มีจุดมุ่งหมายให้
ผู้เรียนมีความสามารถในการตัดสินใจ ด้านการจัดการและการตลาด เป็นการเสริมให้งาน
ผลิตและงานบริการมีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น เช่น รายวิชาการประกอบธุรกิจขนาดเล็ก งาน
บัญชีต่าง ๆ กฎหมายพาณิชย์ เป็นต้น

กลุ่มงานอาชีพอิสระระหว่างเรียน กลุ่มวิชานี้มีเพียงรายวิชาเดียว คือ
ช ๐41 การปฏิบัติงานอาชีพ เป็นรายวิชาเพื่อการประกอบอาชีพระหว่างเรียน ผู้เรียนจะต้อง
ผ่านรายวิชาอาชีพที่มีเนื้อหาและทักษะตรงกับรายวิชานี้มาก่อน หรือโรงเรียนได้ตรวจสอบแล้ว
ว่าผู้เรียนมีความรู้พื้นฐานเพียงพอที่จะเรียนวิชานี้ได้ โดยโรงเรียนจะแต่งตั้งคณะกรรมการ
เพื่อพิจารณาอนุมัติโครงการ กำหนดหน่วยการเรียน ตามความเหมาะสมกับอาชีพที่เลือก
ติดตามประเมินผลโครงการ และโรงเรียนจะต้องกำหนดให้มีอาจารย์ที่ปรึกษาประจำตัว
นักเรียน หรือกลุ่มนักเรียน เพื่อให้คำปรึกษา นิเทศและติดตามประเมินผลการปฏิบัติโครงการ
ทั้งนี้อาจลงทะเบียนเรียนภายใน 1 ภาคเรียน หรือหลายภาคเรียนก็ได้
แต่เมื่อรวม 3 ปีแล้ว ต้องไม่น้อยกว่า 12 หน่วยการเรียน

ตัวอย่าง การจัดวิชาอาชีพกลุ่มที่ 4 งานอาชีพอิสระระหว่างเรียน

ช ๐41 ปฏิบัติงานอาชีพ

ภาคเรียนที่ 1 นักเรียนต้องเลือกการเรียนรายวิชา ช ๑125
การเลี้ยงเบ็ด

ภาคเรียนที่ 2 ต้องการเลือกเรียนงานอาชีพอิสระระหว่างเรียน ช ๑14
ปฏิบัติงานอาชีพการเลี้ยงเบ็ด โดยเสนอโครงการต่อคณะกรรมการดำเนินการกำหนดหน่วย
การเรียน การติดตามประเมินโครงการ การแต่งตั้งอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อดำเนินการเรียน
การสอนตามโครงการสอนที่เสนอ หรือนักเรียนบางกลุ่ม บางคนซึ่งมีทักษะตรงกับรายวิชานี้
มาก่อน โรงเรียนได้ตรวจสอบแล้วว่าผู้เรียนมีความรู้พื้นฐานเพียงพอที่จะเรียนรายวิชานี้ ก็
สามารถเสนอโครงการเรียนวิชา ช ๑41 ปฏิบัติงานอาชีพได้ เช่นเดียวกัน

อนึ่ง ถ้าโรงเรียนเห็นว่า ยังมีอาชีพที่นอกเหนือไปจากรายวิชาที่กำหนดไว้
ในหลักสูตร และเพื่อให้นักเรียนประกอบอาชีพอิสระได้อย่างหลากหลายและสอดคล้องกับ
ท้องถิ่นมากขึ้น โรงเรียนก็สามารถจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นได้ โดยการนำรายวิชาที่มีอยู่มาพัฒนา
หรืออาจสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่ ทั้งนี้ ต้องเสนอกรมวิชาการพิจารณาเห็นชอบ โดยผ่านกลุ่ม
โรงเรียน สำนักงานสามัญศึกษาจังหวัด และเขตการศึกษา

3.3 กิจกรรม กิจกรรมตามโครงการสร้างของหลักสูตร แบ่งเป็น

3.3.1 กิจกรรมตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ

3.3.2 กิจกรรมแนะแนว หรือกิจกรรมแก้ปัญหา หรือกิจกรรม

เพื่อพัฒนาการเรียนรู้

3.3.3 กิจกรรมอิสระของผู้เรียน

กิจกรรมทั้ง 3 ลักษณะ โรงเรียนสามารถนำการประกอบอาชีพอิสระเพื่อการมี
รายได้ระหว่างเรียนของนักเรียน มาจัดได้ในคาบกิจกรรมดังกล่าว ตามความเหมาะสม
ดังเช่น ในคาบกิจกรรมแนะแนว ครูแนะแนวสามารถให้คำปรึกษาและความรู้เกี่ยวกับข้อมูล
ทางด้านอาชีพ การตัดสินใจเลือกอาชีพ เป็นต้น ในคาบกิจกรรมตามระเบียบ นักเรียน
ตัดสินใจเลือกกิจกรรมทางด้านอาชีพได้ตลอดจนกิจกรรมอิสระของผู้เรียน นักเรียนสามารถ
รวมกลุ่มประกอบอาชีพอิสระได้ เป็นต้น

จากความสำเร็จอันสัมฤทธิ์กันของหลักสูตรมัธยมศึกษาทั้งหลักการ จุดหมาย
โครงสร้างกับการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียน โดยสรุป

โรงเรียนสามารถดำเนินการให้นักเรียนปฏิบัติเกี่ยวกับการประกอบอาชีพอิสระ เป็น 4 ลักษณะ ดังนี้ (หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา, 2535)

1. กลุ่มนักเรียนที่เลือกเรียนรายวิชา กลุ่มงานผลิต งานบริการ งานเสริมการผลิต และบริการ ในกรณีที่นักเรียนได้ลงทะเบียนเรียนรายวิชาเลือกต่าง ๆ แล้ว นักเรียนต้องการเรียนซ้ำในรายวิชาเดิม เพื่อฝึกทักษะเพิ่มเติมและหรือเพื่อหารายได้ระหว่างเรียน โรงเรียนก็สามารถที่จะกระทำได้

2. กลุ่มนักเรียนที่เลือกเรียนวิชา ช 041 ปฏิบัติงานอาชีพ ซึ่งต้องเรียนอย่างน้อย 12 หน่วยการเรียน ผู้เรียนต้องผ่านรายวิชาอาชีพที่มีเนื้อหาและทักษะตรงกับรายวิชานี้มาก่อน และหรือโรงเรียนได้ตรวจสอบแล้วว่าผู้เรียนมีความรู้พื้นฐานเพียงพอที่จะเรียนวิชานี้ได้ โดยโรงเรียนจะแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อพิจารณาอนุมัติโครงการ กำหนดหน่วยการเรียน ติดตามประเมินผล รวมทั้งมีครูที่ปรึกษาประจำตัวนักเรียน หรือกลุ่มนักเรียนด้วย ทั้งนี้อาจลงทะเบียนเรียนภายใน 1 ภาคเรียน หรือหลายภาคเรียนก็ได้

3. กลุ่มนักเรียนที่เลือกกิจกรรมตามโครงสร้างของหลักสูตร โดยโรงเรียนจัดคาบ ให้นักเรียนได้มีการประกอบอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียน

4. กลุ่มนักเรียนที่ทำกิจกรรมตามโครงการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียน ของกรมสามัญศึกษา

1.8 แนวทางที่จะส่งเสริมการมีรายได้ระหว่างเรียน

กรมสามัญศึกษา (2532) ได้กล่าวถึงความจำเป็นที่นักเรียนต้องมีรายได้ระหว่างเรียนดังนี้

1. เพื่อหารายได้เลี้ยงชีวิตโดยสุจริต
2. ช่วยเหลือฐานะของผู้ปกครอง
3. สนองการศึกษาเพื่อชีวิต
4. ปลุกฝังคุณธรรมในเรื่องขยันประหยัด ซื่อสัตย์ อุตทน
5. ส่งเสริมกระบวนการกลุ่ม การรวมกลุ่มประกอบอาชีพโดยผ่านกิจกรรม

สหกรณ์

6. ส่งเสริมประสบการณ์ด้านอาชีพโดยให้ความรู้ทักษะที่เรียนมาเพื่อเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพเมื่อจบการศึกษา

ดังนั้น กรมสามัญศึกษา (2533) จึงกำหนดแนวทางที่จะส่งเสริมการมีรายได้อะหว่างเรียนว่ามีอยู่ 4 แนวทางคือ

1. เรียนแล้วทำให้มีผลกระทบส่งเสริมอาชีพหลักของผู้ปกครองให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น หรืออาชีพอื่นที่มีอยู่ในท้องถิ่นนั้น
2. เรียนแล้วนำไปปฏิบัติที่บ้าน หรือร่วมกับเพื่อน ๆ ทำอาชีพอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยใช้วัสดุท้องถิ่น หรือวัสดุเหลือใช้อื่น ๆ
3. เรียนแล้วนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ หรือนำไปทำเป็นงานในเวลาว่างได้
4. การฝึกทำงานโดยเรียนด้วยตนเองจนเกิดทักษะเป็นการศึกษาตามอัธยาศัยหรือตามเอกสารต่าง ๆ ในอาชีพใดก็ได้

สรุปได้ว่า การให้นักเรียนมีรายได้อะหว่างเรียนนั้น เป็นการช่วยเหลือครอบครัว สนองการศึกษาเพื่อชีวิต และได้ฝึกประสบการณ์ในการทำงานเป็นกลุ่ม ส่วนแนวทางที่ส่งเสริมการหารายได้นั้น มุ่งให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพโดยเฉพาะอาชีพที่มีอยู่ในท้องถิ่น และอาชีพของผู้ปกครอง

1.9 การจัดสภาพความพร้อมของโรงเรียนเพื่อพัฒนาอาชีพอิสระ

กรมสามัญศึกษา (2533 ก) กล่าวถึงโรงเรียนที่จะพัฒนาอาชีพอิสระนั้น จะต้องเตรียมความพร้อมทุกด้านดังนี้

1. ด้านบุคลากร
 - 1.1 ผู้บริหารโรงเรียนยินดีให้การสนับสนุน
 - 1.2 มีที่ปรึกษาโครงการ/กิจกรรม/งาน เพื่อให้ความรู้หรือฝึกให้นักเรียนมีประสบการณ์ตรง และสามารถปลูกฝังลักษณะนิสัยที่ดี เหมาะสมกับการประกอบอาชีพนั้น ๆ
 - 1.3 บุคลากรที่มีวุฒิตรงกับสายอาชีพ หรือมีประสบการณ์
 - 1.4 มีบุคลากรที่สามารถแนะแนว ให้ข้อมูล ข่าวสาร สารนิเทศงานด้านอาชีพหลาย ๆ ทาง ทั้งเหตุการณ์สม่ำเสมอ
 - 1.5 มีบุคลากรหลายฝ่ายให้ความร่วมมือด้วยดี

2. ด้านสถานที่

- 2.1 มีห้องฝึกปฏิบัติ หรือบริเวณสำหรับการฝึกปฏิบัติ
- 2.2 มีแหล่งชุมชนหรือสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการส่งเสริมอาชีพ
- 2.3 แหล่งจำหน่าย หรือตลาดมีความสะดวกพอในการนำสินค้า

ไปวาง

3. เครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ และสื่อการเรียน ตลอดจนทรัพยากรท้องถิ่น
 - 3.1 มีเครื่องมือ และอุปกรณ์เหมาะสมเพียงพอ
 - 3.2 มีวัสดุเพียงพอ
 - 3.3 มีสื่อ เพื่อให้ศึกษาหลายอาชีพ
 - 3.4 มีทรัพยากรที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น

4. สภาพการเรียนการสอน

- 4.1 ส่งเสริมให้นักเรียนรวมกลุ่มกันสร้างงานอาชีพอิสระ เพื่อหารายได้ระหว่างเรียน
- 4.2 จัดกลุ่มสนใจ เปิดโอกาสให้ปฏิบัติหลาย ๆ อาชีพ
- 4.3 เปิดโอกาสให้นักเรียนร่วมกันคิดริเริ่มสร้างสรรค์อาชีพอิสระ หรือท้องถิ่น
- 4.4 เปิดโอกาสให้ปฏิบัติจริง เช่น วางแผนกันจริง ๆ เป็นผู้ผลิตจริง ๆ
- 4.5 อาชีพอิสระที่แนะนำให้นักเรียนหารายได้ระหว่างเรียน ควร มีแนวโน้มที่จะประสบผลสำเร็จในด้านรายได้ เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจในอันที่จะกระทำก้าวต่อไป กล่าวคือให้เห็นผลทันตาในระยะเริ่มต้น ในโอกาสหลังอาจต้องให้เรียนรู้กระบวนการแก้ปัญหาเมื่อพบอุปสรรคต่าง ๆ หรือประสบการณ์ล้มลุกคลุกคลานบ้าง
- 4.6 กิจกรรมสหกรณ์โรงเรียนจะช่วยได้มากในการส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้ขายหรือนำผลผลิตของนักเรียนมาขาย
- 4.7 นักเรียนได้รับการฝึกทักษะจรรยาบรรณตามสภาพความพร้อม และคุณลักษณะนิสัยที่ดีในการประกอบอาชีพ
- 4.8 ฝึกนักเรียนให้รู้จักพัฒนาอาชีพให้ก้าวหน้า โดยให้มีการประเมินปรับปรุงแก้ไข

5. ด้านอื่น ๆ

5.1 ได้รับความร่วมมือ และแรงสนับสนุนจากผู้ปกครอง

5.2 ได้รับความร่วมมือจากสถานประกอบการ หรือแหล่งชุมชนให้
ศึกษาดูงาน หรือ เป็นวิทยากรให้

จากแนวคิดของ กรมสามัญศึกษา สรุปได้ว่า ก่อนที่โรงเรียนจะเปิดสอน
วิชาชีพอิสระจะต้องเตรียมให้พร้อมทั้งทางด้านบุคลากร ด้านสถานที่ เครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์
สื่อการเรียน ตลอดจนจรรยาบรรณท้องถิ่น มีการจัดสภาพการเรียนการสอน ให้นักเรียนรวมกลุ่ม
เพื่อประกอบอาชีพอิสระ และขอความร่วมมือกับแหล่งชุมชน

ซึ่ง โอลสัน (OLSON, 1960) ได้ให้ข้อเสนอแนะวิธีการใช้แหล่งความรู้
ในชุมชนดังนี้

1. นำเอกสารสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ จากภายนอกโรงเรียนมาให้นักเรียนค้นคว้า
2. นำอุปกรณ์ต่าง ๆ จากชุมชนมาใช้ประกอบการเรียนการสอน
3. เชิญวิทยากรมาบรรยายที่โรงเรียน
4. สัมภาษณ์ผู้มีความรู้ในชุมชน
5. การพานักเรียนออกไปศึกษานอกสถานที่
6. การสำรวจแหล่งความรู้ต่าง ๆ ในชุมชน
7. การตั้งค่ายพักแรม
8. การหาประสบการณ์จากการไปฝึกงาน

จะเห็นได้ว่าการจัดสอนอาชีพอิสระที่เป็นส่วนเสริมหลักสูตรจะบรรลุผลตาม
จุดเน้นของกรมสามัญศึกษาได้นั้น จำต้องมีโครงการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระมารองรับ
เพื่อให้ผู้ปฏิบัติยึดถือเป็นแนวทางในการดำเนินงานที่ถูกต้องเกิดประสิทธิภาพ บรรลุจุดหมาย
ในที่สุด

ตอนที่ 2 โครงการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียนของกรม
สามัญศึกษา และประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานตามโครงการ

2.1 วัตถุประสงค์ของโครงการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้
ระหว่างเรียนของกรมสามัญศึกษา

การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรมัธยมศึกษาปัจจุบันมุ่งให้ผู้เรียนเลือกเรียนได้ทั้งวิชาสามัญ และวิชาอาชีพที่เหมาะสมกับวัย ความต้องการ ความสนใจและความถนัดมุ่งพัฒนา คุณภาพชีวิตของคนให้เป็นคนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็นสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มีความเข้าใจและรู้จักเลือกอาชีพที่เป็นประโยชน์แก่ตนเองและสังคม ทั้งนี้เพื่อเป็นการสนองการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร โดยเฉพาะการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทางด้านวิชาอาชีพที่จะให้ผู้เรียนได้มีความรู้ ประสบการณ์จริงในงานอาชีพ มีทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น และมีทักษะการประกอบการเชิงธุรกิจ กรมสามัญศึกษาจึงได้จัดทำโครงการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระขึ้น เพราะโครงการดังกล่าวจะช่วยให้ผู้เรียนมีความสนใจเรียนวิชาขึ้นมากขึ้น มีรายได้ระหว่างเรียน มีความมั่นใจในการสร้างงานอาชีพในท้องถิ่น ผู้เรียนและผู้ปกครองเห็นคุณค่าและประโยชน์ของการศึกษาในระดับมัธยมศึกษามากขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้สภาพเศรษฐกิจและสังคมดีขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญคือ

1. เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้โรงเรียนจัดกิจกรรมการเรียนการสอน วิชาสามัญ และวิชาอาชีพได้สอดคล้องตามจุดประสงค์ของการเรียน
2. เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนนำความรู้และทักษะที่ได้ศึกษามา ไปสู่การปฏิบัติจริง โดยการรวมกลุ่มจัดทำโครงการประกอบอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียนและมีกระบวนการทำงานเป็นกลุ่ม ก่อให้เกิดความคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหา เป็น และมีคุณธรรม

2.2 แนวปฏิบัติสำหรับโรงเรียนในโครงการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระ เพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียน

กรมสามัญศึกษา ได้กำหนดแนวปฏิบัติสำหรับโรงเรียนในโครงการ ดังนี้

1. โรงเรียนแต่งตั้งกรรมการ ประกอบด้วย

1.1 ผู้บริหารโรงเรียน	ประธาน
1.2 ข้าราชการครูในโรงเรียน	กรรมการ
1.3 ข้าราชการครูในโรงเรียน	กรรมการ
1.4 ผู้ทรงคุณวุฒิจากบุคคลภายนอก	กรรมการ
1.5 ผู้ทรงคุณวุฒิจากบุคคลภายนอก	กรรมการ

- 1.6 ผู้ทรงคุณวุฒิจากบุคคลภายนอก กรรมการ
 1.7 ข้าราชการครูในโรงเรียน กรรมการและเลขานุการ

2. กรรมการตามข้อ 1 ร่วมกันชี้แจงบุคลากรและนักเรียนในโรงเรียน
 เกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการส่งเสริมอาชีพอิสระ เพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียนของ
 นักเรียน

- 2.1 หลักการของอาชีพอิสระ
 2.2 หลักการของการมีรายได้ระหว่างเรียน
 2.3 แนวปฏิบัติของนักเรียน

1) ให้นักเรียนร่วมกันกลุ่มละ ไม่น้อยกว่า 3 คน โดยมีครู

ที่ปรึกษาประจำกลุ่ม

- 2) พิจารณาอาชีพที่จะทำให้เกิดรายได้ระหว่างเรียน
 3) เขียนโครงการอาชีพที่จะทำตามแบบที่กำหนด
 4) เสนอโครงการเพื่อขออนุมัติ

2.4 แนวปฏิบัติการใช้เงินตามโครงการ

3. โรงเรียนกำหนดเวลาในการเสนอโครงการของนักเรียน และคณะกรรมการพิจารณาโครงการที่นักเรียนเสนออย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง

4. โรงเรียนแต่งตั้งครูรับผิดชอบนักเรียนและโครงการของนักเรียนที่ได้รับอนุมัติ

5. โรงเรียนส่งโครงการที่คณะกรรมการอนุมัติให้จังหวัด เขตการศึกษา และกรมสามัญศึกษาหน่วยงานละ 1 ชุด

6. นักเรียนดำเนินการตามโครงการ

7. โรงเรียนจัดให้มีการนิเทศ ติดตาม และสนับสนุนการดำเนินงานตามโครงการนอกจากนี้คณะกรรมการควรมีการติดตามเยี่ยมเยียนให้ขวัญกำลังใจอย่างสม่ำเสมอ

8. ครูและนักเรียนแต่ละกลุ่มรายงานผลการดำเนินงานต่อกรรมการ
 เดือนละ 1 ครั้ง

9. โรงเรียนรายงานผลการดำเนินงานเดือนละ 1 ครั้ง ส่งจังหวัด
 เขตการศึกษาและ กรมสามัญศึกษา หน่วยงานละ 1 ชุด

10. โรงเรียนสรุปผลการดำเนินงานตามโครงการ ภาคเรียนละ 1 ครั้ง
ส่งจังหวัด เขตการศึกษา และกรมสามัญศึกษา หน่วยงานละ 1 ชุด

2.3 แนวปฏิบัติของครูและนักเรียนในโครงการ

โรงเรียนและชุมชนในพื้นที่บริการจะต้องร่วมมือกันส่งเสริมให้นักเรียนได้
ปฏิบัติตามโครงการส่งเสริมอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียน แนวทางหนึ่งที่จะ
ชวนให้นักเรียนเกิดแนวปฏิบัติมีดังนี้

1. หลังจากบุคลากรในโรงเรียน และนักเรียนได้รับทราบวัตถุประสงค์
ของโครงการแล้วให้นักเรียนรวมกันเป็นกลุ่มละไม่น้อยกว่า 3 คน โดยมีครูที่ปรึกษาประจำ-
กลุ่ม

2. พิจารณาอาชีพที่จะทำแล้วเกิดรายได้ระหว่างเรียน ซึ่งมีแนวทางการ
พิจารณา ดังนี้

2.1 อภิปรายในชั้นเรียน อภิปรายถึงอาชีพที่สามารถทำได้ในท้องถิ่น
โดยอาศัยข้อมูลจากศูนย์ข้อมูลอาชีพของจังหวัด และโรงเรียน ในขั้นนี้ควรอภิปรายให้ได้ชื่อ
โครงการอาชีพอิสระให้มากที่สุด โดยระบุชื่อให้ชัดเจน เช่น

- โครงการเลี้ยงไก่ตอน
- โครงการปลูกผักบุ้งจีน
- โครงการซ่อมรถจักรยาน
- โครงการทำรองเท้า รพช.
- โครงการเพาะเห็ดนางฟ้า
- โครงการทำปลาทองโก๋

ฯลฯ

แล้วเรียงลำดับโครงการอาชีพที่ควรทำตามลำดับ

2.2 แบ่งกลุ่มนักเรียนศึกษาสภาพตลาด โดยให้นักเรียนศึกษา
สำรวจ สิ่งเกต สัมภาษณ์ เพื่อดูข้อมูลความเป็นไปได้ของความต้องการของตลาด ราคาสูง
ต่ำ ราคาที่จะคงไว้ ปริมาณ ที่ตลาดต้องการเป็นการหาข้อมูลความจริงของสภาพปัจจุบัน
และแนวโน้มในอนาคต เพื่อนำมาพิจารณาประกอบกับโครงการที่จะทำอาชีพได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

2.3 อภิปรายเพื่อคัดเลือกโครงการที่จะทำ โดยนักเรียนและครูที่
ปรึกษานำเอาชื่อโครงการและข้อมูลที่ศึกษาเรื่องตลาดมาประกอบกันในการพิจารณาตัดสินใจ
ที่จะทำอาชีพใดก่อน ทำอาชีพนั้นที่ใดจึงจะมีเปอร์เซ็นต์ประสบความสำเร็จสูง คำนวณกับการ
เสียเวลาและการลงทุน

2.4 นักเรียนแต่ละกลุ่มเขียนโครงการเสนอครูที่ปรึกษา เพื่อให้ การรับรองและนำเสนอกรรมการของโรงเรียนพิจารณาอนุมัติการดำเนินงาน ครูที่ปรึกษามี บทบาทสำคัญอย่างยิ่งที่จะคอยดูแลในการเขียนโครงการและรับรองความเป็นไปได้ในการ ประกอบอาชีพนั้น ๆ อาชีพที่นักเรียนจะทำเพื่อหารายได้ระหว่างเรียนจะประสบความสำเร็จ หรือไม่เริ่มต้นที่ตรงนี้

3. การเขียนโครงการอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียน เป็น การวางพื้นฐานให้นักเรียนเข้าใจระบบการดำเนินงานของการลงทุนเพื่อประกอบอาชีพ ใน ทางธุรกิจทั้งขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ซึ่งผู้ดำเนินงานจะต้องเสนอโครงการให้ ผู้มีอำนาจได้พิจารณาตรวจสอบเพื่อทำการอนุมัติ การฝึกให้นักเรียนรู้จักการเขียนโครงการ จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่ครู-อาจารย์ ต้องตระหนักและสร้างสิ่งเหล่านี้ให้กับนักเรียน

แนวการดำเนินการเขียนโครงการ มีดังนี้

3.1 การเตรียมการ

- เตรียมแบบฟอร์มโครงการให้เพียงพอ
- เตรียมครู - อาจารย์ ที่จะชี้แจง อธิบายแบบฟอร์ม

แต่ละหัวข้อ พร้อมตัวอย่างของโครงการ

3.2 การฝึกเขียน

- ครูที่ปรึกษาแนะนำการเขียนโครงการ แล้วให้นักเรียนฝึก

ปฏิบัติเขียนโครงการ

- ครูที่ปรึกษาตรวจสอบแก้ไขการเขียนโครงการ

3.3 การเขียนโครงการเสนอ

- ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มเขียนโครงการอาชีพที่ตัดสินใจแล้ว เสนอครูที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบ แก้ไข และรับรอง เสนอกรรมการของโรงเรียนพิจารณา อนุมัติ

- หัวข้อในแบบฟอร์มโครงการ ควรมีดังนี้
 1. ชื่อโครงการ (ระบุชื่ออาชีพ เช่น โครงการทำลูกหยีกวน)
 2. หลักการและเหตุผล (อ้างข้อมูลจากความต้องการ

ของตลาดที่สำรวจมา)

3. วัตถุประสงค์ (ให้บอกว่าคุณสมบัติตัวเองทำอาชีพนี้เพื่ออะไร)
4. เป้าหมาย (ให้บอกปริมาณที่จะผลิต ราคา และเวลาที่ใช้ เช่น ทำลูกหยีกวนจำหน่าย 1,000 ลูก ราคาถุงละ 20 บาท ในเวลา 1 เดือน)
5. ชื่อผู้ทำโครงการ (ระบุชื่อนักเรียนทุกคนในกลุ่ม)
6. ระยะเวลา (บอกเวลาเริ่มต้น ถึงจบโครงการ)
7. สถานที่ทำโครงการ (บอกสถานที่ประกอบอาชีพนั้น ๆ ว่าที่ใด เช่น ในตลาดสดข้างร้านลูกชิ้นรสเค็ม)
8. การดำเนินงาน ให้บอกรายละเอียดแต่ละขั้นตอน

ต่อไปนี้เป็น

ขั้นตอนดำเนินงาน	วิธีปฏิบัติ (ทำอย่างไร)	ผู้เกี่ยวข้อง (ทำกับใคร)	สถานที่ (ทำที่ไหน)	เวลา (ทำเมื่อไร)	ผู้ปฏิบัติ (นักเรียนคนไหน)
8.1 เตรียมงาน					
8.2 ดำเนินงาน					
8.3 สรุปและ เสนองาน					

9. การเงิน ให้เสนอ

- 9.1 งบประมาณ ยอดค่าใช้จ่ายวัสดุพร้อมรายละเอียดและเงินดำเนินงาน
- 9.2 เงินรายได้จากจำหน่ายแต่ละครั้ง และเงินส่งคืนจากจำหน่ายแต่ละครั้ง

หมายเหตุ งบประมาณต้องคิดค่าใช้จ่ายทุกอย่างรวมทั้งค่าแรง ค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า ฯลฯ ของบ้าน หรือโรงเรียนด้วย ถ้าอาชีพนั้นอาศัยความสะดวกจากบ้านหรือโรงเรียน

10. ผลที่คาดว่าจะได้รับ ให้ออกในสิ่งต่อไปนี้

10.1 งบประมาณทั้งสิ้น เป็นจำนวนเงิน.....บาท

10.2 ผลกำไรทั้งสิ้น ที่คาดว่าจะได้เป็นจำนวนเงิน

.....บาท

10.3 วัสดุที่ยังคงเหลืออยู่ให้ประกอบอาชีพต่อไป

11. ชื่อผู้ให้ความรู้และคำปรึกษา

11.1 ให้ระบุชื่อบุคคลในท้องถิ่นอย่างน้อย 3 ชื่อ

11.2 ให้ระบุชื่อครูที่ปรึกษาประจำกลุ่ม

12. แผนที่แสดงสถานที่ตั้งประกอบอาชีพเพื่อหารายได้

ทำแผนที่เพื่อให้ครูที่ปรึกษา หรือกรรมการโครงการส่งเสริมฯ ของโรงเรียนสามารถเดินทางไปเยี่ยมชมและแนะนำได้โดยง่าย

13. คำรับรองของผู้ปกครองและครูที่ปรึกษา

ข้าพเจ้า.....เป็นผู้ปกครองของ.....

นักเรียนชั้น.....ได้รับทราบเกี่ยวกับการส่งเสริมให้นักเรียนประกอบอาชีพอิสระเพื่อ

การมีรายได้ระหว่างเรียน ซึ่งได้รับความช่วยเหลือจากโรงเรียน.....

สังกัดกรมสามัญศึกษา ให้ประกอบอาชีพหารายได้ร่วมกับเพื่อน ๆ อีก.....คน คือ

1.นักเรียนชั้น.....

2.นักเรียนชั้น.....

3.นักเรียนชั้น.....

ร่วมกันทำโครงการ.....ด้วยจำนวนเงินทุน.....บาท

ข้าพเจ้ามีความยินดี และให้ความร่วมมือในการติดตาม ดูแล และรายงานนักเรียน

ในปกครองให้โรงเรียนทราบตามความต้องการทุกประการ

ลงชื่อ.....ผู้ปกครอง

(.....)

ลงชื่อ.....ครูที่ปรึกษา

(.....)

4. การทำบัญชีแสดงรายรับ-รายจ่าย ของนักเรียนแต่ละกลุ่ม ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มจัดทำบัญชีรับ-จ่าย ไว้เป็นหลักฐานลงบันทึกทุกครั้งที่มีการรับ-จ่าย

บัญชีรายรับ-รายจ่าย ของโครงการ.....

วัน เดือน ปี	รายการ		คงเหลือ	หมายเหตุ
	รับ	จ่าย		

ลงชื่อ.....ผู้ทำบัญชี (ชื่อ นร.)

(.....)

ลงชื่อ.....ผู้ร่วมงาน (ชื่อ นร.)

(.....)

2.4 แนวปฏิบัติการใช้เงิน

เงินที่กรมสามัญศึกษาได้รับมอบมาเป็นเงินบริจาคโดยมีวัตถุประสงค์ให้โรงเรียนดำเนินงาน เพื่อให้นักเรียนสามารถดำเนินงานประกอบอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียนของนักเรียน ผู้บริหารเงินที่ได้รับมาจึงต้องตระหนักในการทำงานเพื่อให้คุ้มค่าเกิดประโยชน์ ตามวัตถุประสงค์โรงเรียน และนักเรียน จึงจะเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำความเข้าใจในระบบการใช้เงินให้ดี

แนวปฏิบัติสำหรับโรงเรียน

1. การรับเงิน เมื่อโรงเรียนได้รับเงินจากโครงการส่งเสริมอาชีพอิสระ ให้โรงเรียนออกใบเสร็จรับเงินให้แก่หน่วยงานที่จ่ายเงิน และให้มีบันทึกรายการการรับเงินสด และทะเบียนคุมเงินนอกงบประมาณประเภท "เงินทุนโครงการส่งเสริมอาชีพอิสระ"

2. การเก็บรักษาเงิน ให้โรงเรียนนำเงินที่ได้รับไว้ตามข้อ 1 ผ่าธนาคารพาณิชย์ประเภทออมทรัพย์ โดยให้พิจารณาเลือกธนาคารที่เป็นรัฐวิสาหกิจเป็นอันดับแรก หากไม่มีธนาคารที่เป็นรัฐวิสาหกิจในบริเวณใกล้เคียง ให้เลือกธนาคารพาณิชย์ที่อยู่ใกล้ที่สุด

การเปิดบัญชีเงินฝากกับธนาคาร

- ให้ชื่อบัญชีว่า "เงินทุนโครงการส่งเสริมอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียน โรงเรียน....."

- กำหนดผู้มีสิทธิถอนเงินจำนวน 3 คน จากคณะกรรมการ 7 คน โดยมีเงื่อนไขการสั่งจ่ายเงินในบัญชีเงินฝากธนาคาร จำนวน 2 คน ใน 3 คน

3. การจ่ายเงิน เมื่อโครงการหารายได้ฯ ของกลุ่มนักเรียนได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการแล้วให้โรงเรียนพิจารณาว่าจะจ่ายเงินให้กลุ่มนักเรียนเต็มจำนวนที่โครงการหารายได้ฯ ได้รับอนุมัติ หรือทยอยจ่ายตามที่กลุ่มนักเรียนขอเบิกมาแต่ละคราว สำหรับการจ่ายเงินและการบัญชีให้ปฏิบัติดังนี้

3.1 นักเรียนที่เป็นหัวหน้ากลุ่มลงชื่อรับเงินในสำคัญรับเงิน และให้ผู้ที่ได้รับผิดชอบของโครงการลงชื่อรับทราบด้วย

3.2 โรงเรียนบันทึกการจ่ายเงินในสมุดเงินสดและทะเบียนคุมเงินนอกงบประมาณประเภท "เงินทุนโครงการส่งเสริมอาชีพอิสระ" โดยใช้หลักฐานการอนุมัติโครงการหารายได้ฯ และใบสำคัญรับเงินตาม 3.1 เป็นหลักฐานการจ่าย

3.3 โรงเรียนบันทึกยอดเงินที่แต่ละโครงการได้รับอนุมัติใน "ทะเบียนย่อควบคุมเงินทุนโครงการ....." เพื่อควบคุมการส่งคืนเงินทุนของแต่ละโครงการ

4. การรับคืนเงินทุน เมื่อได้รับเงินคืนจากโครงการหารายได้ฯ โครงการใด ให้โรงเรียนดำเนินการดังนี้

- ออกใบเสร็จรับเงิน
- บันทึกการรับเงินในสมุดเงินสด และทะเบียนคุมเงินนอกงบประมาณประเภท "เงินทุนโครงการส่งเสริมอาชีพอิสระ"
- บันทึกการในทะเบียนย่อควบคุมเงินทุนของโครงการหารายได้ฯ ที่ส่งเงินคืนนั้น เพื่อให้ทราบว่าโครงการยังคงค้างส่งคืนเงินอยู่เท่าใด

แนวปฏิบัติสำหรับกลุ่มนักเรียนผู้ดำเนินการหารายได้และครูที่รับผิดชอบโครงการ

1. การเก็บรักษาเงิน เมื่อได้รับเงินจากโรงเรียนและหรือมีรายได้เกิดขึ้น ให้หัวหน้ากลุ่มนักเรียนดำเนินการดังนี้

1.1 วงเงินที่ไม่เกิน 1,000 บาท ให้หัวหน้ากลุ่มนักเรียนนำฝากครูที่รับผิดชอบโครงการ

1.2 วงเงินส่วนที่เกินตาม 1.1 ให้นำฝากธนาคารประเภทออมทรัพย์ การเปิดบัญชีเงินฝากธนาคาร

- ใช้ชื่อบัญชีว่า "โครงการ (ระบุชื่อโครงการหารายได้ของนักเรียน)"

- กำหนดผู้มีสิทธิถอนเงิน จำนวน 3 คน จากสมาชิกในกลุ่ม โดยมีเงื่อนไขว่าการส่งจ่ายเงินในบัญชีเงินฝากธนาคาร จำนวน 2 ใน 3 คน

การถอนเงินจากธนาคารต้องชี้แจงเหตุผลเพื่อขออนุญาตต่อครูที่รับผิดชอบโครงการ

2. การจ่ายเงิน การจ่ายเงินเพื่อดำเนินกิจการของโครงการหารายได้ให้หัวหน้ากลุ่มเป็นผู้ส่งจ่ายเงิน โดยให้หัวหน้ากลุ่มและสมาชิกในกลุ่ม 1 คน ร่วมลงชื่อรับรองการจ่ายเงินในหลักฐานการจ่ายทุกฉบับ กรณีรายจ่ายนั้นผู้รับเงินไม่สามารถออกใบเสร็จรับเงินได้ให้ใช้ใบรับรองการจ่ายเงิน

3. การขายสินค้า เมื่อมีการขายสินค้าหรือบริการที่เป็นกิจการของโครงการหารายได้ให้ผู้ขายบันทึกรายการขายในใบขายและนำส่งเงินประจำวัน เมื่อสิ้นวันให้รวบรวมเงินส่งตามหัวหน้ากลุ่ม พร้อมใบขายฯ เพื่อบันทึกการรับส่งเงิน ให้มีประชุมกลุ่มเพื่อพิจารณาแบ่งคืนทุนให้แก่โรงเรียนตามโครงการฯ หารายได้

4. การจัดทำบัญชี ให้สมาชิกที่ได้รับมอบหมายจากกลุ่มจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายของโครงการตาม โดยใช้หลักฐานการจ่ายเงินและหลักฐานการขายตามข้อ 2 และ 3 เป็นหลักฐานการบันทึกบัญชี

ให้หัวหน้ากลุ่มจัดทำรายงานเงินคงเหลือประจำวัน

5. การตรวจสอบบัญชี ให้ครูที่รับผิดชอบโครงการตรวจสอบบัญชีกับหลักฐานการรับจ่ายและรายงานเงินคงเหลือประจำวัน อย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง

6. การคืนทุน เมื่อมีรายได้เกิดขึ้นให้กลุ่มพิจารณาแบ่งคืนทุนแก่โรงเรียน โดยให้จ่ายคืนครบถ้วนเมื่อโครงการสิ้นสุดลง

กรณีไม่สามารถจ่ายคืนทุนได้ครบถ้วน ให้ครูที่รับผิดชอบโครงการรายงานเหตุผลต่อคณะกรรมการ

7. การรายงาน เมื่อสิ้นสุดโครงการหารายได้ให้กลุ่มนักเรียนเจ้าของโครงการจัดทำรายงานผลการบริหารเงินทุนเสนอต่อคณะกรรมการ

2.5 การบันทึก การนิเทศ และการรายงาน

การบันทึก และการนิเทศ

การเก็บข้อมูล การติดตามเยี่ยมเยียน การสอบถามความก้าวหน้า และปัญหาในการดำเนินงาน การแสดงออกให้ความใกล้ชิด เป็นการให้ขวัญและกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงานสามารถทำให้งานบรรลุตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ซึ่งกันและกันได้ กรรมการโครงการของโรงเรียน ครูที่ทำหน้าที่เป็นครูที่ปรึกษาและครูในโรงเรียน และผู้ปกครองมีบทบาทในการให้ขวัญและกำลังใจแก่นักเรียนเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะกลุ่มนักเรียนจะดำเนินงานอยู่ที่

โรงเรียน ที่วัด ที่บ้าน ในตลาด หรือที่ใดก็ตามบุคคลดังกล่าวต้องเสียสละให้ความใกล้ชิด แก่กลุ่มนักเรียนโดยทั่วถึงกัน ในระยะแรกของโครงการและระยะแรกของการดำเนินงาน ของนักเรียนจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ความใกล้ชิดพิเศษ เมื่อการดำเนินงานเริ่มเข้ารูปล เข้าร่อยแล้ว เพื่อให้เกิดระบบที่ดีขึ้นจึงให้โรงเรียนดำเนินการตามแนวความคิดดังนี้

1. กรรมการของโรงเรียนให้มี

- 1.1 สมุดบันทึกการประชุม สมุดบันทึกการนิเทศติดตาม
- 1.2 ตารางแสดงโครงการส่งเสริมอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้
- 1.3 ปฏิทินการทำงาน ปฏิทินการนิเทศติดตาม

หมายเหตุ แบบบันทึก และตารางให้อยู่ในคลังนิเทศของกรรมการ โดยมีเลขานุการ เป็นผู้ดูแลรวบรวมรายงาน

2. ครูผู้รับผิดชอบนักเรียนและโครงการของนักเรียน ให้มี

- 2.1 แฟ้มรวบรวมโครงการที่ได้รับการอนุมัติ
- 2.2 สมุดบันทึกการประชุม สมุดบันทึกการนิเทศติดตาม
- 2.3 ตารางแสดงโครงการส่งเสริมอาชีพอิสระเพื่อมีรายได้ ที่รับผิดชอบ
- 2.4 ปฏิทินการทำงาน ปฏิทินการนิเทศติดตาม

หมายเหตุ แบบบันทึก ตาราง และปฏิทินงานให้เกิดจากข้อตกลงของครูที่ได้รับการแต่งตั้งหารือกัน

3. นักเรียนหรือกลุ่มนักเรียน ให้มี

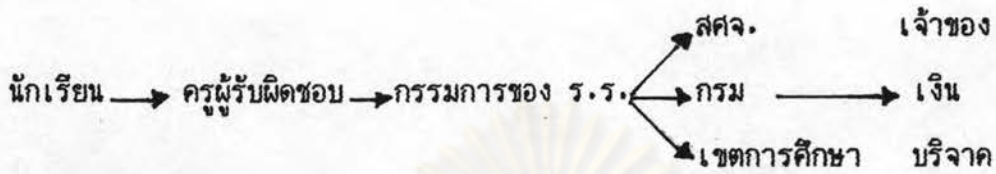
- 3.1 สมุดบันทึกการมาเยี่ยม และข้อเสนอแนะของผู้มาเยี่ยม
- 3.2 สมุดบันทึกการปฏิบัติงานประจำวัน

หมายเหตุ อาจใช้สมุดเล่มเดียว แบ่งครึ่งบันทึก ข้อ 3.1 และ ข้อ 3.2 แบบบันทึกให้กลุ่มนักเรียนตกลงกัน หรือครูที่ปรึกษาทำก่อนก็ได้

การรายงาน

การรายงานเป็นสิ่งสำคัญ เพราะจะทำให้เกิดการประสานกันระหว่างผู้ปฏิบัติกับ ผู้คอยให้ความช่วยเหลือ เรียกว่า เป็นการแก้ปัญหาพร้อมกัน ก่อให้เกิดประโยชน์ร่วมกัน สามารถจัดปัญหาความล้มเหลวที่จะเกิดขึ้นก่อนคำว่าสายเกินแก้ การรายงานจึงต้องกระทำ

กันเป็นขั้นตอนและต่อเนื่องการรายงานการดำเนินงานของโครงการส่งเสริมอาชีพอิสระ
เพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียนจะเป็นดังนี้

นักเรียนรายงานครูผู้รับผิดชอบ

ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มรายงานครูผู้รับผิดชอบนักเรียนและโครงการของนักเรียนที่
ได้รับอนุมัติ 2 ลักษณะ คือ

1. รายงานการปฏิบัติ มีวิธีการดังนี้
 - 1.1 รายงานด้วยวาจา
 - 1.2 รายงานด้วยจดหมายเป็นสื่อ 2 ทาง
 - 1.3 รายงานด้วยแบบรายงาน

วัน เดือน ปี	สิ่งที่ปฏิบัติและมีปัญหา	สิ่งที่แก้ไขแล้ว	คำแนะนำ	ผู้รายงาน

ให้ครูผู้รับผิดชอบใช้วินิจฉัยด้วยตนเองว่าอาชีพที่กลุ่มนักเรียนปฏิบัติอยู่นั้น
ควรจะรายงานในลักษณะใดบ้าง รายงานเมื่อใด หรือจะใช้แบบรายงานอื่น ๆ ใด นอกจากนี้
ก็ยอมทำได้ตามที่เห็นสมควร

2. รายงานสถานะการเงิน มีวิธีการดังนี้
 - 2.1 ให้ทำบัญชี รับ-จ่าย รายวัน

2.2 งบประมาณ รับ-จ่าย รายวัน เป็นรายสัปดาห์ รายปักษ์ หรือรายเดือน การให้กลุ่มนักเรียนรายงานครูผู้รับผิดชอบทั้ง 2 ลักษณะให้อยู่ในดุลยพินิจของครู โดยให้คำนึงถึงลักษณะของอาชีพ ที่นักเรียนปฏิบัติ และความคล่องตัว ในการที่จะรับรู้ ติดตาม ความคุม

ครูผู้รับผิดชอบรายงานกรรมการของโรงเรียน

ให้ครูผู้รับผิดชอบนักเรียนและโครงการของนักเรียน สรุปการรายงานของนักเรียน ในกลุ่มที่ดูแลรายงานเสนอกรรมการของโรงเรียน โดยผ่านกรรมการและเลขานุการ คณะกรรมการที่โรงเรียนแต่งตั้งครูผู้รับพิจารณา นักเรียนและโครงการที่อนุมัติ รายงานกรรมการของโรงเรียน โดยใช้แบบดังนี้

แบบรายงาน โครงการส่งเสริมอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียน

โรงเรียน.....จังหวัด.....
 ชื่อครูผู้รับผิดชอบ.....
 รายงานครั้งที่.....วันที่.....เดือน.....พ.ศ. 2532

ลำดับที่	ชื่อโครงการ	จำนวน					บันทึกสภาพการดำเนินงาน
		กลุ่ม	นักเรียน	เงินทุน	เงินคืน	นิเทศ	
1	ปลูกผักบุง	1	4	1,000	300	2	กำลังดำเนินการไปได้ด้วยดี
รวม	5 โครงการ	6	28	8,000	2,500	10	ทุกโครงการดี เว้นโครงการที่ 4

ลงชื่อ.....ผู้รับผิดชอบโครงการ

ให้รายงานเป็นรายปักษ์ เพื่อกรรมการและเลขานุการจะได้ประมวลสรุปรายงาน กรรมการและหน่วยเหนือต่อไป

กรรมการของโรงเรียนรายงาน สคจ. เขตการศึกษา และกรมสามัญศึกษา

ให้กรรมการของโรงเรียนสรุปผลการดำเนินงานโครงการส่งเสริมอาชีพอิสระ
เพื่อหารายได้ระหว่างเรียน เป็น 2 ช่วงเวลา คือ

1. การรายงานประจำเดือน รายงานเมื่อสิ้นเดือนทุกเดือน
2. การรายงานประจำภาคเรียน รายงานเมื่อสิ้นสุดภาคเรียน โดยส่งรายงาน
ไปยัง สคจ. เขตการศึกษา และกรมสามัญศึกษา หน่วยงานละ 1 ชุด โดยใช้แบบที่กำหนดให้
ดังนี้

แบบรายงานโครงการส่งเสริมอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียน

โรงเรียน.....จังหวัด.....เขตการศึกษา.....

ประจำเดือน.....พ.ศ.....

ลำดับที่	การบริหารงาน			การบริหารเงิน			เฉลี่ยการมีรายได้ ของ นร/คน/วัน หรือ/สัปดาห์/เดือน
	ชื่อโครงการ	จำนวน		จำนวนเงิน			
		กลุ่ม	นร.	นิเทศ	ทุน	ส่งคืน	
รวม							

ลงชื่อ.....ประธาน

ลงชื่อ.....กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

ลงชื่อ.....กรรมการและเลขานุการ

ตอนที่ 3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สัญญา จัตตานนท์ (2521) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาเกี่ยวกับการประกอบอาชีพอิสระ พบว่า ผู้ประกอบอาชีพอิสระมีการศึกษาต่ำมาก บิดามารดาไม่ได้รับราชการ หรือทำงานเหมือนกับผู้ว่างงาน มีรายได้เป็นที่หน้าพอใจ ชอบอาชีพอิสระมาก่อนประกอบอาชีพอายุอยู่ในวัยกลางคน ในขณะที่คนว่างงานอยู่ในวัยหนุ่มสาวที่เพิ่งออกจากระบบการศึกษา ไม่ประสบปัญหาเรื่องขาดทักษะแต่ก็มีปัญหาเรื่องทุน ความแตกต่างระหว่างผู้ประกอบกับผู้ว่างงานที่สำคัญคือผู้ประกอบการมีทัศนคติต่ออาชีพดีกว่าผู้ว่างงานมาก ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่ออาชีพที่มีต่อองค์ประกอบอื่น ๆ มีค่าต่ำมาก และมีอิทธิพลตามลำดับดังนี้คือ ความรู้เกี่ยวกับอาชีพอิสระคุณลักษณะของผู้ประกอบการ การฝึกฝนตนเองด้านทักษะ และการฝึกจากบิดามารดาควรมีเหตุผลทางเศรษฐศาสตร์ และการอยู่ในระบบโรงเรียนานทำให้ทัศนคติต่ออาชีพต่ำ

ปราโมทย์ เจนการ (2523) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาอบรมกับความเป็นผู้ประกอบการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทราบขบวนการเข้าสู่อาชีพ สภาพปัจจุบัน และปัญหาในการประกอบอาชีพ ผลการวิจัยพบว่า สภาพแวดล้อมรวมทั้งกลุ่มบุคคลใกล้ชิด มีอิทธิพลมากต่อการส่งเสริมความเป็นผู้ประกอบการ โดยเฉพาะอาชีพเดิมในทางการค้าขาย อาชีพของบิดามารดา หรือผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจ ญาติ พี่น้องและผู้รู้จักคุ้นเคยในการธุรกิจ และองค์ประกอบด้านการศึกษาอบรมที่พบความสัมพันธ์เด่นชัด ได้แก่ ประสบการณ์เกี่ยวกับการทัศนศึกษาและดูงาน

สงขล ลักษณะ ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพการจัดการเรียนวิชาอาชีพและการใช้แหล่งวิทยาการและสถานประกอบการ ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ.2521 พบว่า การจัดการเรียนวิชาอาชีพในโรงเรียนมัธยมศึกษาส่วนใหญ่จัดการเรียนวิชาอาชีพให้เน้นวิชาเลือก คิดเป็นร้อยละ 79.95 โดยจัดการเรียนการสอนภายในโรงเรียนเอง ร้อยละ 76.92 ที่จัดให้นักเรียนไปฝึกงานอาชีพในสถานฝึกงานอาชีพนอกโรงเรียนร้อยละ 23.08 สำหรับโรงเรียนที่จัดให้นักเรียนไปฝึกงานอาชีพกับสถานฝึกอาชีพนอกโรงเรียนส่วนมากร้อยละ 54.52 ใช้แบบฝึกอาชีพกับผู้ปกครองของนักเรียนเอง ผู้ปกครอง และนักเรียนไม่สนใจที่จะเลือกเรียนวิชาอาชีพ ต้องการเรียนแต่วิชาการเท่านั้น เพราะมุ่งจะเรียนต่อในระดับสูงขึ้นไปอีก ด้านการใช้สถานฝึกงานอาชีพนอกโรงเรียน ส่วนใหญ่ยัง

ไม่เข้าใจจุดมุ่งหมายของการฝึกงานของนักเรียนดีพอจึงทำให้ไม่ได้รับความร่วมมือเท่าที่ควร
 เจ้าของสถานฝึกงานไม่มีเวลาที่จะสอนหรือดูแลนักเรียนได้ทั่วถึง นักเรียนและครูนิเทศ
 ชาติความสะดวกในการไปใช้ สถานฝึกอาชีพนอกโรงเรียน ระยะเวลาที่ฝึกสั้นหรือน้อยเกินไป
 การฝึกไม่ต่อเนื่องทำให้ได้ผลไม่สมบูรณ์ นักเรียนไม่เกิดทักษะเพียงพอในอาชีพนั้น

อุษา เหมตะศิลป์ (2524) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นของบุคลากรที่
 เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานในการส่งนักเรียนออกไปฝึกงานนอกสถานที่ ตามหลักสูตรมัธยม
 ศึกษาตอนต้น 2521" พบว่า หมวดอาชีพที่โรงเรียนเปิดสอนคือ วิชาชีพในหมวดวิชา
 เกษตรกรรม คหกรรม ช่างอุตสาหกรรม ไม่มีโรงเรียนที่ส่งนักเรียนไปศึกษาหาความรู้ใน
 แห่งวิทยาการสถานประกอบการและสถานประกอบอาชีพอิสระเลย ปัญหาการสอนวิชาชีพ
 มีดังนี้ ชาติสถานที่ฝึกงาน ชาติวัสดุ อุปกรณ์ ชาติครูผู้สอนวิชาชีพ ส่วนสาเหตุที่ไม่ส่งนักเรียน
 ออกฝึกงานนอกสถานที่เพราะเห็นว่าสถานประกอบอาชีพไม่มีปริมาณงานมากพอที่จะส่งนักเรียน
 ไปฝึกงาน จังหวัดไม่ประกาศรายชื่อแห่งวิทยาการสถานประกอบการ สถานฝึกงานอาชีพอยู่
 ห่างไกลจากโรงเรียนมาก มีปัญหาค่าใช้จ่ายของครูนิเทศ ชาติกำลังครูที่จะออกไปนิเทศ

เจษฎา แซ่มประเสริฐ (2525) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "แนวทางการจัดการศึกษา
 อาชีพอิสระในโรงเรียนมัธยมศึกษาระดับตำบล" พบว่า การจัดการศึกษาอาชีพอิสระใน
 โรงเรียนมัศึกษามีปัญหาหลายประการ ได้แก่ การขาดแคลนวัสดุ อุปกรณ์ แหล่งค้นคว้า
 คู่มือครู ขาดแคลนยานพาหนะ และค่าใช้จ่ายในการนิเทศนักเรียน แต่อย่างไรก็ตาม
 การเรียนวิชาชีพ นักเรียนมีความเห็นว่ามีประโยชน์ นำไปช่วยผู้ปกครองได้ ผู้ปกครองให้
 ความสนใจให้บุตรหลานเรียนวิชาชีพ แต่การประกอบอาชีพในชุมชนก็มีปัญหา เรื่องเงินทุน
 วัตถุดิบในการผลิต ราคาผลผลิต และการขาดแคลนคนช่วยงาน

ประเสริฐ ชาสมบัติ และคณะ (253๑) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประกอบอาชีพ
 อิสระส่วนตัวในกรุงเทพมหานคร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะหารายละเอียดเกี่ยวกับการ
 ประกอบอาชีพส่วนตัวในกิจการที่ไม่เป็นระบบ รายได้และการมีงานทำ การพัฒนาและการ
 ขยายตัวของการประกอบอาชีพส่วนตัว ผลการวิจัยพบว่า ผู้ประกอบอาชีพส่วนตัวมาจาก
 ครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดี เริ่มกิจการโดยอาศัยความรู้ ความชำนาญจากการ

ทำงานมาเป็นเวลานานมากที่จะอาศัยการศึกษาจากสถาบันการศึกษา อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครมานานก่อนที่จะประกอบอาชีพส่วนตัวมีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา หรือต่ำกว่า อาศัยเงินออมของตนเองลงทุนในระยะแรก ใช้บ้านพักและสิ่งก่อสร้างติดกับบ้านที่อยู่อาศัยเป็นสถานที่ประกอบการ ไม่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลหรือเอกชน มีญาติหรือเพื่อนช่วยให้คำแนะนำและกู้ยืมเงิน ปัญหาสำคัญที่สุดพบมากที่สุดปัญหาการขาดแคลนเงินทุน มีรายได้สุทธิ 5,867 บาทต่อเดือน จากการประกอบอาชีพอิสระช่วยให้สมาชิกในครัวเรือนมีงานทำ และแรงงานรับจ้างมีงานทำด้วย นอกจากนี้ยังช่วยพัฒนาทักษะและประสบการณ์ของลูกค้าซึ่งเป็นฐานให้กับคนงานในการประกอบอาชีพส่วนตัวต่อไป

สุรพล เหมผล (2532) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ลักษณะที่พึงประสงค์สำหรับการประกอบอาชีพอิสระของนักศึกษา คณะวิชาวิทยาการจัดการในสหวิทยาลัยรัตนโกสินทร์ พบว่าอาจารย์มีความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะที่ควรเป็นสำหรับการประกอบอาชีพอิสระในระดับมาก ในด้านความกล้าเสี่ยงอย่างสมเหตุสมผล คุณลักษณะคิดค้นประดิษฐ์ ความสามารถในการรับรู้โอกาสทางธุรกิจ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ความเชื่อมั่นในอิทธิพลจากการควบคุมภายใน ความมีเหตุผลทางเศรษฐศาสตร์และความเป็นผู้นำ ส่วนลักษณะที่เป็นจริงของนักศึกษาสำหรับการประกอบอาชีพอิสระ อาจารย์มีความคิดเห็นในระดับปานกลางทั้ง 7 ด้าน สำหรับผู้ประกอบการมีความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะที่ควรเป็นสำหรับการประกอบการอาชีพอิสระในระดับมาก ทั้ง 7 ด้าน เช่นเดียวกัน ลักษณะที่พึงประสงค์สำหรับการประกอบอาชีพอิสระตามการรับรู้ของอาจารย์และประกอบการ สรุปได้คือ มีความกระตือรือร้น เชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง ตัดสินใจอยู่บนพื้นฐานข้อมูล และข้อเท็จจริง มีความพอใจที่จะทำธุรกิจให้ประสบผลสำเร็จ และก่อนทำธุรกิจจะศึกษาหาข้อมูลและข้อเท็จจริง และลงมือปฏิบัติทันที

จุฑารัตน์ ตั้งสุวรรณพานิช (2533) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาการดำเนินงานของโรงเรียนมัธยมศึกษา ตามโครงการการบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 เพื่อประกอบอาชีพอิสระ พบว่า ด้านการเตรียมการมีการจัดตั้งคณะกรรมการปฏิบัติการ มีการประชาสัมพันธ์โครงการให้นักเรียนเข้าใจสิทธิและประโยชน์การเข้าร่วมโครงการ วิธีการเขียนโครงการ การขออนุมัติโครงการการให้ข้อมูลอาชีพแก่นักเรียน อาจารย์ที่ปรึกษาให้คำปรึกษาเรื่องการเขียนโครงการ ส่วนนักเรียนต้องสำรวจความพร้อมในการประกอบ

อาชีพของตน พร้อมทั้งทำปฏิทินปฏิบัติการด้านการดำเนินงานมีการจัดการเรียนอาชีพอิสระให้เป็นไปตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 มีการส่งเสริมการประกอบอาชีพโดยการจัดบริการวัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่ และเชิญวิทยากรพาไปศึกษาดูงานทั้งภายใน-ภายนอกท้องถิ่น นักเรียนต้องเขียนโครงการ ส่วนปัญหาที่พบคือคณะกรรมการขาดความพร้อมความร่วมมือ ความกระตือรือร้นในการทำงาน ครู ผู้ปกครอง และนักเรียนยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องวัตถุประสงค์ วิธีดำเนินโครงการ และประโยชน์จากการเรียนอาชีพอิสระ โครงการไม่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง เนื่องจากค่านิยมของผู้ปกครองนักเรียนคิดว่ารับราชการดีกว่า ทำให้นักเรียนขาดความมั่นใจในตนเอง กลัวว่าจะไม่สามารถศึกษาต่อหลังจากจบชั้นมัธยมศึกษาแล้ว และไม่สามารถดำเนินกิจการของตนเองได้

สุรินทร์ กลีบทอง (2534) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาการดำเนินงานตามโครงการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระเพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาในเขตภาคใต้ พบว่า ด้านการเตรียมการ โรงเรียนส่วนใหญ่มีการกำหนดแนวปฏิบัติตามโครงการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระ โดยยึดนโยบายของกรมสามัญศึกษา มีการจัดตั้งคณะกรรมการ ซึ่งประกอบด้วยครูกับนักการธนาคาร นักธุรกิจ หรือผู้นำชุมชน ทำหน้าที่พิจารณาอนุมัติโครงการฯ ปัญหาที่พบได้แก่ ผู้ร่วมงานไม่รับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย คณะกรรมการที่เป็นบุคคลภายนอกไม่มีเวลา จึงให้ความร่วมมือน้อยกว่าที่ควร ครูไม่เห็นความสำคัญของโครงการ อาคารสถานที่ไม่สะดวกไม่เหมาะสม ด้านการดำเนินการ โรงเรียนส่วนใหญ่สนับสนุนให้นักเรียนรวมกลุ่มเพื่อร่วมลงทุน โดยมีครูเป็นที่ปรึกษาโครงการฯ ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาแนะนำในการดำเนินงานแก่นักเรียน จัดให้มีการสำรวจอาชีพเขียนโครงการเสนอคณะกรรมการเพื่อขออนุมัติ และจัดให้นักเรียนดำเนินงานตามโครงการ โดยใช้เวลานอกเวลาเรียน ปัญหาที่พบส่วนใหญ่ ได้แก่ ครูมีภาระหน้าที่ประจำมาก ทำให้ไม่มีเวลาดูแลนักเรียนเท่าที่ควร และมีส่วนร่วมในการวางแผนสำรวจข้อมูลด้านอาชีพน้อย บุคลากรที่เกี่ยวข้องขาดความรู้ความเข้าใจในการเขียนโครงการ ขาดการประสานงานระหว่างโรงเรียนแหล่งวิทยากรและตลาดอาชีพ คณะกรรมการไม่มีเวลาเข้าประชุม ทำให้การอนุมัติโครงการล่าช้า สำหรับปัญหาของนักเรียนคือ ขาดความรับผิดชอบและความกระตือรือร้นด้านการนิเทศ การติดตามผล สรุปผล และรายงานผลการดำเนินงาน โรงเรียนส่วนใหญ่มีการกำหนดแนวปฏิบัติในการนิเทศ ติดตามผล สรุปผล และรายงานผลการดำเนินการ

ด้วยการจัดทำเอกสารการนิเทศติดตามผล ตรวจสอบการปฏิบัติงาน กำหนดระยะเวลาในการสรุปผลและรายงานผลการดำเนินงานต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ปัญหาที่พบส่วนใหญ่ได้แก่ บุคลากรที่รับผิดชอบมีเวลาไม่เพียงพอ ครูที่ปรึกษารายงานล่าช้า ขาดการวางแผนในการจัดทำรายงานที่ชัดเจน และมีเวลาจำกัดในการดำเนินงาน

จากหลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาการดำเนินงานตามโครงการส่งเสริมการประกอบอาชีพอิสระ เพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียน ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนนทบุรี ว่ามีการดำเนินงานอย่างไร มีปัญหาอุปสรรคอะไรบ้าง เพื่อนำมาปรับปรุงการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย